HE 43/2022 Hallituksen esitys eduskunnalle tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

SISÄLLYS

Lausunnonantajat ... 1

Julkisen sektorin lausunnot ... 2

Yleistä HE:stä ... 2

Työ- ja elinkeinoministeriö ... 2

Yksityisen ja kolmannen sektorin lausunnot ... 4

Yleistä HE:stä ... 4

EFFI ry ... 4

Hovioikeudenneuvos Kristiina Harenko, Helsingin hovioikeus ... 5

Professori Marcus Norrgård, Helsingin yliopisto ... 5

Mikko Alatalo ... 6

Kopiosto ... 6

Näyttelijäliitto ... 7

Säännöskohtaiset kommentit ... 8

13 b § Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ... 8

IPR University Center ... 8

EFFI, IPR University Center ... 9

Medialiitto ... 9

14 § Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa ... 10

Medialiitto ... 10

14 a § Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen ... 10

Medialiitto ... 10

Tieteentekijät ... 10

23 a § Teoksen käyttö parodiassa ... 11

EFFI ... 11

IPR University Center ... 12

Kopiosto, Teosto ... 12

Risto Linturi ... 13

25 h § Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen ... 13

Keskuskauppakamari, Medialiitto, MTV Oy Elinkeinoelämän keskusliitto, FiCom (ml. Tuori), Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry 13

Sanoma, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta 14

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta 15

Sanoma, APFI 16

Kaarlo Tuori 16

MTV Oy 17

25 m § Radio- ja televisio-ohjelmien suora siirto 18

Audiovisual Producers Finland – APFI, Sanoma 18

Keskuskauppakamari, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta osaltaan, FiCom, MTV 19

28 a § Oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen 19

Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät, APFI 19

Keskuskauppakamari 20

Muusikkojen liitto ry 20

Medialiitto 21

Näyttelijäliitto, Tekijäfoorumi 21

29 § Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu 22

APFI 22

Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät 22

30 a § Selvitys teoksen hyödyntämisestä 22

APFI 22

Elinkeinoelämän keskusliitto 23

Keskuskauppakamari 23

Medialiitto 24

Suomen Yrittäjät 24

Tekijäfoorumi 25

Näyttelijäliitto 26

30 b § Oikeudenluovutuksen peruuttaminen 26

Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät 26

Keskuskauppakamari 27

Medialiitto 27

45 § Esittävä taiteilija 28

Näyttelijäliitto 28

APFI, MTV Oy 29
MaRa ry 29
Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta 29
50 § Lehtijulkaisun kustantaja 30
Medialiitto 30
Google 30
54 a § Opetustoiminta ansiotarkoituksessa 31
Risto Linturi 31
6 a luku Verkkosisällönjakopalvelut 33
55 a § Määritelmä 33
EFFI, Coss ry, GitHub 33
55 b § Oikeudelliset lähtökohdat 34
APFI, IPR UNIVERSITY CENTER, Mikko Alatalo 34
Kopiosto 34
Teosto, Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry (Luovat ry), Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry (Gramex) , Musiikkituottajat – IFPI Finland ry (IFPI), Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus (TTVK) 34
Mikko Alatalo 34
55 c § Palveluntarjoajan vastuu ja vastuuvapaus 35
EFFI 35
55 e § Teosten laillinen käyttö palvelussa 36
EFFI, IPR University Center 36
55 f § Toimenpiteet laillisen käytön varmistamiseksi 36
Audiovisual Producers Finland – APFI, Medialiitto, Kopiosto, Teosto, Luovat ry, Gramex, TTVK, Medialiitto, Google, Mikko Alatalo 36
EFFI, IPR University Center 37
FiCom 38
55 g § Palveluntarjoajan velvollisuus tietojen antamiseen 38
EFFI 38
55 h § Valitus- ja oikeussuojamekanismi 39
Keskuskauppakamari 39
Kuluttajaliitto 39
55 i § Vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi 41
EFFI 41

Keskuskauppakamari 41

55 j § Oikeus kohtuulliseen hyvitykseen 42

Audiovisual producers Finland - APFI, Kopiosto, Luovat ry, Gramex, IFPI, TTVK, Teosto, Näyttelijäliitto, Medialiitto, Mikko Alatalo, Tekijäfoorumi 42

EFFI 43

Kuluttajaliitto 43

55 k § Oikeus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi 44

EFFI 44

Google 44

55 l § Säännösten pakottavuus 45

EFFI 45

Ficom, Google 45

55 m § Soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin 46

Effi, Google 46

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Hallitusneuvos Anna Vuopala

VASTINE TaV

Vastine Talousvaliokunnalle

HE 43/2022 Hallituksen esitys eduskunnalle tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Vastineessa on vastattu annettujen lausuntojen pääkohtiin kysymys kerrallaan. Lausunnot olivat niin pitkiä, ettei niitä ole kokonaisuudessaan liitetty mukaan vastineeseen.

Lausunnonantajat

Audiovisual Producers Finland

Electronic Frontier Finland – Effi ry

Elinkeinoelämän keskusliitto

FiCom (ml. Kaarlo Tuori)

Github

Google

Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry - Gramex

Musiikkituottajat – IFPI Finland ry (Musiikkituottajat).

IPR University Center

Keskuskauppakamari

Kopiosto ry

Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet ry

Kristiina Harenko, Hovioikeudenneuvos, Helsingin hovioikeus

Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry - Luovat ry (Lyhty)

Marcus Norrrgård, Oikeustieteen professori, Helsingin yliopisto

Matkailu- ja Ravintolapalvelu MaRa ry

Medialiitto

Mikko Alatalo, musiikkitaiteilija, emeritus-kansanedustaja

MTV Oy

Suomen Muusikkojen Liitto ry - Muusikkojen liitto

Näyttelijäliitto – Skådespelarförbundet ry

Risto Linturi

Sanoma Media Finland Oy - Sanoma

Suomen avoimien tietojärjestelmien keskus – COSS ry

Suomen yrittäjät

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry - Teosto

Tekijäfoorumi

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK)

Tieteentekijät

Työ- ja elinkeinoministeriö

JULKISEN SEKTORIN LAUSUNNOT

Yleistä HE:stä

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lakiesitystä käsiteltiin työryhmässä, jossa oli edustus keskeisistä ministeriöistä. Lain käsittely osui myös kiireisimpään ja kriittisempään pandemia-aikaan, jolloin monen ministeriön kriittisiä resursseja tarvittiin erilaisissa hätä/tukioperaatioissa. Lopputulos käsiteltävän HE:n suhteen näyttää kuitenkin olevan eri vaiheiden jälkeen varsin hyvä ja vastaavan direktiivin tavoitteita.

- Vastine: ei tarvetta

Eräitä kysymyksiä

Alustayhtiöt ovat saaneet valtavia asiakasmääriä itselleen aktiivisen sopimustoimintansa ansiosta. Palveluihin on helppo liittyä ja niitä koskevat sopimukset hyväksytään usein automaattisesti, sopimuksia ehkä lukematttakin (click-wrap). Näiden sopimusten rooliin liittyy useita kysymyksiä. Ensinnäkin, sopimuksissa on edelleen ”you own what you upload” –tyyppisiä ehtoja (”omistat minkä lataat”).

- Vastine:
  Lausunnonantajan kommentti perustuu monikansallisten yritysten sopimusehtoihin, eivätkä ne voi vaikuttaa kolmansien välisiin oikeussuhteisiin. Oikeudet eivät siirry käyttäjälle tällaisten säännösten johdosta. Sen sijaan palvelut ovat pyrkineet rajoittamaan omaa vastuutaan kolmansille kuuluvista oikeuksista omissa ehdoissaan. Uudet 6a-luvun säännökset eivät poista tai muuta teoksia koskevaa suojaa, vaan selventävät vastuuta koskien teoksia, joita ladataan yksittäisten käyttäjien toimesta tietyn tyyppiseen palveluun (verkkosisällönjakopalvelu). Lupien hankkimisesta vastaisivat palveluntarjoajat teoksia ei-kaupallisessa tarkoituksessa lataavien käyttäjien puolesta.

Herää kysymys, ovatko nämä asiakassopimusten sopimusehdot edelleen voimassa, vai voiko laki lakkauttaa tai muuttaa niitä takautuvasti? Jos uusi laki ohittaa tällaiset ehdot, se olisi hyvä tuoda esiin. Kuluttajaoikeuden puolella näitä sopimusehtoja kuten lainvalintaa, on pidetty kohtuuttomina sopimusehtoina, mutta vaikka kuluttajia koskevat sopimusehdot olisivatkin ratkaistavissa tätä kautta, toisaalta sopimussuhteiden kentässä jää auki, mikä on yritysten välisten ns. B2B –sopimusten asema.

- Vastine:
  HE:ssä ei oteta kantaa olemassa oleviin sopimuksiin, sillä laki ei ole retroaktiivinen. HE ei myöskään koske B2B-sopimuksia, vaan ainoastaan ei-kaupallisesti teoksia palveluun lataavia käyttäjiä. HE:ssä ehdotetussa 55 m § todetaan, ettei lain voimaantulon jälkeen siitä, mitä uudessa 6 a luvussa on säädetty tekijän tai palvelun käyttäjän oikeuksista tai palveluntarjoajan velvollisuuksista, ei voida poiketa sopimuksilla. Sopimuksen ehto, jonka mukaan palvelun käyttäjä luopuu oikeudestaan vedota tässä laissa säädettyyn tekijänoikeuden rajoitukseen, ei sido palvelun käyttäjää.

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja on usein globaali yritys, joka pyrkii käyttämään kaikkialle sopivaa sopimusmallia (one-size-fits-all) ympäri maailman. Lakiesitys ei varsinaisesti alleviivaa, miten tai mitkä elementit yhtiön toiminnassa varsinaisesti kytkevät sen Suomen lainsäädäntöön, ts. mitä kautta ja missä laajuudessa Suomen lainsäädäntö tulee sovellettavaksi sellaisiin kansainvälisiin palvelusopimuksiin, joissa on esim. mainittuja lainvalintaehtoja.

Vastine:
Suomen lainsäädäntöä sovelletaan Suomessa tarjottaviin palveluihin.

Korvaustasoa koskeva sääntely jää yleensä aina jossain mielessä epätäydelliseksi, sillä toisen osapuolen neuvotteluaseman parantamiseen tähtäävällä lailla voi olla kielteinen vaikutus palvelun kysyntään. Kannatettava ajatus sisällöntuotannon paremmasta neuvotteluasemasta voi siten olla haasteellinen käytännössä, koska pelkkä laki ei parempaa neuvotteluasemaa takaa. Tästä syystä lain toteutumista seurattaessa olisi hyvä kiinnittää huomiota transaktiojärjestelmien toimivuuteen ja joustavuuteen.

- Vastine:
  HE:ssä esitetyt lainmuutokset eivät takaa tiettyä korvaustasoa, vaan asia jää sopimusneuvotteluiden varaan. Laissa olevat tekijän neuvotteluasemaa tukevat säännökset (mm. oikeus selvitykseen ja oikeuksien peruutus) varmistavat kuitenkin paremman neuvotteluaseman tekijöille säätämällä, ettei näistä oikeuksista voida sopia toisin, paitsi esimerkiksi kollektiivisella sopimuksella.

Verkossa usein yksittäisen teoksen käyttötapahtumien arvo voi olla niin marginaalinen, että minkä tahansa riidanratkaisun kustannukset helposti ylittävät sen kaupallisen arvon. Tästä syystä on olemassa riski, että riidanratkaisua koskevat säännöt jäävät teoreettisiksi. Työryhmätyön aikana esille nousi tekijänoikeusneuvoston tehtävien laajentaminen tältä osin. Katsommekin edelleen, että uusia organisaatioita ei tarvita, jos meillä on valmiina tekijänoikeudellisia tulkintoja antava toimielin, jonka tehtäviä voidaan muokata uusia tarpeita vastaavasti, etenkin kun on epävarmaa, toteutuuko riidanratkaisu kaavaillulla tavalla käytännön elämässä.

- Vastine:
  Lausunnonantaja sekoittaa direktiivin 21 artiklan ja 17 (9) artiklan mukaiset menettelyt. Suomessa on jo tarjolla riittävästi erilaisia tuomioistuinten ulkopuolisia sovittelumekanismeja, eikä uusia ehdoteta. Tekijänoikeusneuvostolla on oma erityinen tehtävänsä, jota ei muuteta. HE esittää direktiivin 17 (9) edellyttämällä tavalla lain 6a –lukuun mekanismia, , jolla varmistetaan, että palveluntarjoajan oikaisu- ja valitusmenettelyn ratkaisut voidaan saattaa puolueettoman asiantuntijan ratkaistavaksi. OKM:n alaisuuteen ehdotetaan perustettavaksi vaihtoehtoinen erimielisyyksien ratkaisumenettely. Menettelyssä yksittäiset OKM:n nimeämät asiantuntijat antavat ratkaisusuosituksen siitä, tulisiko teos palauttaa palveluun sen perusteella, että käyttö on sallittua rajoitussäännöksen nojalla.

YKSITYISEN JA KOLMANNEN SEKTORIN LAUSUNNOT

Yleistä HE:stä

EFFI ry

Iso joukko syksyllä luonnoskierroksella käyneessä esitysluonnoksessa olleista hyvistä pykälistä on jätetty kokonaan pois hypoteettiseen toiseen kierrokseen tai vesitetty merkittävästi.

- Vastine:
  Direktiivin voimaansaattamisen ulkopuolelle jäävien säännösten pois jättäminen HE:stä on valittu poliittinen ratkaisu, johon vaikuttaa myös osaltaan Suomea vastaan komission nostama seuraamusmenettely sanktioineen määräajan kuluttua umpeen 17.6.2021. OKM jatkaa tekijänoikeuslain uudistuksia sen jälkeen, kun kyseisten direktiivien edellyttämät muutokset on saatettu voimaan ja kun ministeriöllä on siihen tarvittavat resurssit.

Aikaisemmasta luonnoksesta poiketen tässä esityksessä on myös lähes täysin jätetty käyttämättä direktiivin sallima kansallinen liikkumavara ja tulkintamahdollisuus. Oikeusturvan kannalta olisi tärkeää avata direktiivin sanamuotojen merkitystä suomalaisessa kontekstissa eikä vain kopioida niitä sellaisenaan.

- Vastine:
  Hallituksen esityksessä on huomioitu luonnoksesta lausuntokierroksella annettu palaute. Kansallista liikkumavaraa on käytetty esimerkiksi tiedonlouhintaa, avoimuusvelvoitetta ja peruuttamisoikeutta koskevien säännösten sekä verkkolähetysdirektiivin voimaansaattamisen yhteydessä. Hallituksen esityksessä on linjattu, että direktiivin sanamuotoa pyritään käyttämään silloin kun se on mahdollista. Direktiivin kielellisestä ilmaisusta voidaan poiketa, jos esimerkiksi direktiivin sanamuoto on epäselvä. Sanamuodosta poikkeaminen on tehtävä harkitusti. Useissa lausuntopalautteissa pidettiin direktiivin ilmaisun tarkkaa seuraamista ja pohjoismaisen lainvalmistelun kanssa yhdensuuntaista voimaansaattamista nimenomaan hyvänä asiana. Tämä seikka pienentää osaltaan myös kansallisen ja eurooppalaisen laintulkinnan toisistaan poikkeavuuden riskiä vastaisuudessa.

Suurin ongelma lakiesityksessä on joka tapauksessa perusoikeusnäkökulman jättäminen aivan liian vähälle huomiolle. [E]sityksessä ei ole mitenkään arvioitu, mitä vaikutuksia mainituilla verkkosisällönjakopalvelun palveluntarjoajan toimintavelvoitteilla käytännössä olisi perusoikeuksien toteutumiseen. Automaattisuodatus on tosiasiallisesti perustuslain kieltämää ennakkosensuuria. Laillisesta käytöstä puhuttaessa on hallituksen esityksessä myös jäänyt kokonaan huomiotta se mahdollisuus, että käyttäjällä on sopimuksen perusteella oikeus teoksen levittämiseen yleisölle, ja oikeudenhaltija silti vaatii sen poistamista. Näin voisi käydä esimerkiksi, jos oikeus on siirtynyt eikä uusi oikeudenhaltija tiedä aikaisemman tekemiä sopimuksia, jotka kuitenkin ovat yhä päteviä.

- Vastine:
  Lausunnonantajan väite ei pidä paikkaansa. Palveluntarjoajan on direktiivin mukaan varmistettava, ettei palvelussa ole teoksia, joihin ei ole hankittu lupia. Riippumatta siitä, onko luvat hankittu, on palveluntarjoajan varmistettava, ettei sen käytännöt vastuusta ja vastuusta vapautumisesta estä teosten laillista käyttöä kuten käyttöä rajoitussäännöksen nojalla. Ehdotettu 55 f § velvoittaa palveluntarjoajan luomaan käytänteet, joilla varmistetaan, etteivät tämän toimenpiteet estä teosten laillista välittämistä yleisölle.
- Yleisiin perusteluihin on arviointineuvoston lausunnon johdosta lisätty oma erillinen osio kohdassa 8 "Perusoikeusvaikutukset", jossa perusoikeusvaikutuksia on läpikäyty.
- Euroopan tuomioistuimen asiassa C-401/19 Puolan tasavalta v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto Puolan tasavallan direktiivin 17 artiklan 4 kohdan b alakohdan ja c alakohdan loppuosan tai toissijaisesti koko 17 artiklan kumoamista koskeva kanne hylättiin tuomioistuimen 26.4.2022 antamassa tuomiossa. Puola oli väittänyt, että kyseisissä säännöksissä perusoikeuskirjan 11 artiklassa taattua oikeutta sananvapauteen ja tiedonvälityksen vapauteen olisi loukattu. Tuomioistuin totesi lisäksi, että jäsenvaltioiden on voimaan saattaessaan direktiivin huolehdittava siitä, että voidaan varmistaa perusoikeuskirjassa suojattujen eri perusoikeuksien välinen oikeudenmukainen tasapaino.
- Tuomio sallii nimenomaisesti automaattisten estämiskeinojen käytön. Direktiivin 17 artiklan 8 kohdan mukaan soveltaminen ei saa johtaa yleiseen seurantavelvoitteeseen.
- Tämä merkitsee sitä, että automaattisia estämiskeinoja ei saa käyttää kaikkeen palveluun ladattuun sisältöön, vaan ainoastaan, kun suurella todennäköisyydellä on oletettavissa, että kysymys on tekijän oikeuksia loukkaavasta suojatun teoksen välittämisestä yleisölle. Tällä suojellaan ennakolta käyttäjän asemaa ja mahdollisuuksia käyttää teoksia laillisesti.
- Ennakkoseulonta keskittyisi siten niihin teoksiin ja muihin sisältöihin, joiden käyttöön lupia ei ole saatu. Palveluntarjoajan hankkiman luvan on katettava teoksia ei-ammattimaisesti toimivan palvelun käyttäjän toimet. Ennakkoseulonnassa olisi selkeästi kyse poikkeustapauksesta. Oikeudenhaltijat eivät voi edellyttää sitä lupien kattaman käytön osalta. Jos lupa käyttäjän lataamiin teoksiin on saatu, ei niitä voitaisi vaatia estettäväksi tai poistettavaksi.

Hovioikeudenneuvos Kristiina Harenko, Helsingin hovioikeus

Hovioikeudenneuvos Harengon käsityksen mukaan esitetyt muutokset vastaavat hyvin direktiivin säännöksiä.

- Vastine: ei tarvetta

Professori Marcus Norrgård, Helsingin yliopisto

Professori Norrgård kannattaa hallituksen esityksessä esitettyjä ratkaisuja sellaisenaan.

- Vastine: ei tarvetta

Mikko Alatalo

Verkkolähetysdirektiivi

Edelleen lähettäminen on tekijänoikeuslain, kansainvälisten sopimusten ja EU-direktiivien suojaamaa, jolloin siihen lähtökohtaisesti tarvitaan tv-ohjelmien tekijöiden lupa. Tekijöillä on myös oikeus saada teostensa edelleen lähettämisestä tekijänoikeuskorvauksia. Korvauksia kertyy teosten käytön mukaan, eli jos tv-ohjelmaa edelleen lähetetään monien vuosienkin päästä uudelleen, saa tekijä siitä hänelle kuuluvan osuutensa. On kohtuullista, että av-tekijät saavat teostensa käytöstä korvauksia käytön mukaan, joka voi tapahtua ensiesityksestä ajallisesti pitkänkin ajan kuluttua, kuten musiikin osalta on tapahtunut jo pitkään. Kertakorvaus ei huomioi käyttöä, eikä sitä voida siten useimmissa tapauksissa pitää kohtuullisena. Suomessa kaapelioperaattorit eivät ole koskaan maksaneet tekijöille kuuluvia korvauksia kotimaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä. Itse asiassa Suomi on ainoa EU-maa, jossa kaapelioperaattorit ovat välttäneet edelleenlähetysmaksut. Uudistuksilla päivitetään teknisesti ja selkiytetään edelleen lähettämisen käsitettä ja alaa sekä vahvistetaan tekijöiden oikeutta. Jo allekirjoittaneen eduskuntakausilla 2003-2019 tätä kotimaisten kanavien edelleenlähettämistä koskevaa ns. must carryä ongelmaa pyrittiin ratkaisemaan, mutta sopua ei asialle saatu. Aiempi epäoikeudenmukaisuus ei ole perustelu epäoikeudenmukaisuuden jatkamiselle. Myöskään edelleen lähetysten mahdollisten korvauksien kerääminen ja hoitaminen eivät kuulu lähetysten alkuperäislähteelle, esim. YLE:lle, vaan kaapelioperaattoreille ja muille edelleen lähettäjille. Periaatteen on oltava se, että korvauksista vastaa se, joka käyttää teosta tekijänoikeudellisesti merkityksellisellä tavalla. Korvauksen maksamisesta on näin ollen vastuussa lähtökohtaisesti edelleen lähettäjä. Edelleen lähettäminen on edelleen lähettämistä. Edelleen lähettämistä ei saa tätä lakia säädettäessä hävittää määrittelemällä se alkuperäiseksi lähettämiseksi, niin kuin jotkut ovat esittäneet (viittaus pelkän teknisen avun antamiseen). Tämä olisi direktiivien vastaista ja johtaisi rikkomusmenettelyyn. Hallituksen esitys verkkolähetysdirektiivistä on hyvä ja laki tulee säätää sen mukaisesti. On koko suomalaisen av-kentän ja kuluttajien etu, että edelleen lähettäminen Suomessa viimein saatetaan vastaamaan eurooppalaista, nykyistä reilumpaa ja kestävämpää käytäntöä.

- Vastineelle ei tarvetta.

Kopiosto

Verkkolähetysdirektiivi ei sääntele lainkaan alkuperäistä lähettämistä, josta jo säädetään TekL 25 f §:ssä. Tästä syystä on hyvä, että HE:ssä ei esitetä muutoksia alkuperäiseen lähettämiseen, vaan keskitytään ainoastaan verkkolähetysdirektiivin sisällön implementoimiseen. HE:ssä ei ehdoteta muutettavaksi edelleen lähettämisen osalta nykyisen lainsäädännön perusperiaatteita. Nykyinenkin laki on teknologisesti ja maantieteellisesti neutraali.

- Vastine: ei tarvetta

On hyvä, että suoran siirron menetelmää ja uusilla tekniikoilla tapahtuvaa edelleen lähettämistä koskevat verkkolähetysdirektiivin 7 ja 8 (2) artiklat säädetään kansalliseen lakiimme uusilla kollektiivisen hallinnoinnin mahdollistavilla pykälillä TekL 25 m § ja 50 f § sekä pykälän 25 h § 1 momentin uudella muotoilulla. Näiden teosten käyttöalueiden osalta lupien hankkiminen suoraan ja kattavasti yksittäisiltä oikeudenhaltijoilta ei olisi

käytännössä muutoin mahdollista. Sopimuslisenssi helpottaa oikeuksien hankkimista ja tarjoaa käyttäjille oikeusvarman tavan käyttää teoksia.

Suoran siirron menetelmää koskeva sopimuslisenssipykälä 25 m § ja sen yksityiskohtaiset perustelut koskevat kaikkia teoslajeja, joka on perusteltua. Pykälän yleisperusteluissa sivulla 35 on kuitenkin edellisten kanssa ristiriitainen kirjaus näytelmä- ja elokuvateosten pois sulkemisesta. Tämä, mitä ilmeisimmin tekninen virhe, olisi hyvä mainita valiokunnan lausunnossa.

- Vastine:
  Ehdotuksen mukaan Suomessa käytettäisiin verkkolähetysdirektiivin tarjoamaa mahdollisuutta säätää 50 f §:n mukaisessa suoran siirron tapauksessa, että lähetystoimintaa harjoittava organisaatio ja ohjelmasignaalin jakelija ja jakelijayritys voivat saada tukea tarvittavien oikeuksien hankintaan uudesta sopimuslisenssisäännöksestä, joka ehdotetaan otettavaksi 25 m §:ään.
- Lausunnonantajan huomio on oikea koskien hallituksen esitykseen sisältyvää lausetta: ”Kollektiivista oikeuksien hallinnointia ei kuitenkaan sovellettaisi näytelmäteoksiin, elokuvateoksiin eikä teoksiin, joiden tekijä on kieltänyt teoksen lähettämisen.” hallituksen esitykseen on epähuomiossa jäänyt kyseinen kohta; se voidaan korjata valiokunnan mietinnössä. **OKM katsoo, että perusteluista tulisi poistaa *”näytelmäteoksiin, elokuvateoksiin eikä”.***

Näyttelijäliitto

Opetuskäyttöön, edelleenlähettämiseen ja sopimuslisenssiin liittyvät muutosehdotukset 2 lukuun ovat oikeasuuntaisia.

Ehdotuksesta puuttuu direktiivin edellyttämä vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely (artikla 21). Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltioiden on säädettävä, että riidat, jotka koskevat 19 artiklan mukaista avoimuusvelvoitetta ja 20 artiklan mukaista sopimuksen kohtuullistamismekanismia, voidaan saattaa ratkaistaviksi vapaaehtoisessa, vaihtoehtoisessa riitojenratkaisumenettelyssä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tekijöitä ja esittäviä taiteilijoita edustavat organisaatiot voivat käynnistää tällaisia menettelyjä yhden tai useamman tekijän tai esittävän taiteilijan nimenomaisesta pyynnöstä.

Toivomus: Pyydämme valiokuntaa lausumaan, että tulevaisuudessa tulisi selvittää, voidaanko perustaa elin, joka antaisi suosituksia direktiivin 3 luvun mukaisissa sopivan korvauksen kysymyksissä.

- Vastine:
  Hallituksen esityksessä ei ole katsottu olevan tarvetta säätää direktiivin 21 artiklassa mainitusta vaihtoehtoisesta riidanratkaisumenettelystä. Direktiivin täytäntöönpano ei näyttäisi edellyttävän tekijänoikeuslain taikka muun lain muutosta, sillä direktiivi ei sisällä ehdotonta vaatimusta perustaa uutta mekanismia tai sovitteluelintä. Menettely koskisi muun muassa direktiivissä vasta nyt säädettävää avoimuusvelvoitetta, eikä tarvetta menettelylle ole voitu vahvistaa. Oikeusministeriön kanta on ollut säännönmukaisesti kielteinen tuomioistuimen ulkopuolisiin erillisiin riidanratkaisumenettelyihin, jos sovittelu tai välimiesmenettely olisi käytettävissä. OKM katsoo, ettei 55 i §:ssä säädettyä vaihtoehtoista erimielisyyksien ratkaisumenettelyä voi laajentaa koskemaan 21 artiklan mukaista menettelyä, koska nämä poikkeavat toisistaan keskeisellä tavalla. Sen sijaan on mahdollista selvittää asiaa tarkemmin hallituksen esityksen antamisen jälkeen.

Säännöskohtaiset kommentit

13 b § Teosten kappaleiden valmistaminen tekstin- ja tiedonlouhintaa varten

IPR University Center

Laillinen pääsy. Hallituksen esityksen mukaan nykyinen TekL 11 § 5 momentti soveltuisi myös esitetyn TekL 13 b § osalta. Direktiivissä laillisen pääsyn sisältöä ei kuitenkaan määritellä eikä ole selvää, että 11 § 5 momentissa mainitut seikat estäisivät pääsyn laillisuuden. Tästä voi seurata, että vaikka direktiivin mukaan louhinta olisi mahdollista (ja olisi sallittua muissa EU:n jäsenvaltioissa), 11 § 5 momentti estää sen Suomessa. Lisäksi olisi lähes mahdotonta selvittää suurten aineistojen louhinnan yhteydessä, että 11 § 5 momentin edellytykset täyttyvät. Tämän seurauksena direktiivin tavoitteena olevan oikeusvarmuuden edistäminen louhinnan osalta vaarantuisi. Vaikka 11 § 5 momenttia ei sovellettaisi 13 b §:n osalta, oikeudenhaltijoiden intressejä voidaan ottaa huomioon, kun arvioidaan pääsyn laillisuutta ja muiden poikkeusten edellytyksien täyttymistä. Näistä syistä olisi perusteltua jättää laillinen pääsy kytkemättä TekL 11 § 5 momenttiin, ja jättää sen sisällön täsmentäminen EUT:n oikeuskäytännön varaan.

- Vastine:
  Lausunnonantajan näkemys on epäselvä. Direktiivi kuvaa laillisen pääsyn vaatimuksen sisältä johdantokappaleessa 14. Tämä koskee sitä, onko käyttäjällä pääsyä louhittaviin sisältöihin. Lausunnossa katsotaan, että TekL 11 § 5 mom. laillisen lähteen soveltaminen estäisi mitä tahansa tarkoitusta varten soveltuvaa rajoitussäännöstä liiaksi ja muodostuisi säännöksen toimivuuden estäväksi. On huomattava, että rajoitus koskee mitä tahansa ml. kaupallista tarkoitusta varten tapahtuvaa käyttöä. Tekijänoikeuslain perusperiaatteisiin kuuluu, ettei rajoitussäännöksellä voida sallia laittomaan lähteeseen perustuvaa käyttöä. Näin ollen on katsottu, ettei tilanne muutu liian rajoittavaksi.

Louhintaoikeuden varaaminen. Esitetyn TekL 13 b § 1 momentissa ei mainita sanaa ”nimenomaisesti” kuten direktiivin 4 artiklan 3 kohdassa säädetään (”Edellä 1 kohdassa säädettyä poikkeusta tai rajoitusta sovelletaan edellyttäen, että oikeudenhaltijat eivät ole nimenomaisesti pidättäneet oikeuksiaan kyseisessä kohdassa tarkoitettuun teosten ja muun suojatun aineiston käyttöön asianmukaisella tavalla, kuten koneluettavilla keinoilla,….Tämä on tärkeää kun arvioidaan pidättämisen tavan asianmukaisuutta (”asianmukaisella tavalla pidättänyt”), olisi perusteltua seurata direktiivin muotoiluja, koska nimenomaisuudelle ja asianmukaisuudella saatetaan myöhemmin EUT:n oikeuskäytännössä antaa erillisiä sisältöjä (yksiselitteisyys vs. toteutustapa).

- Vastine:
  Lausunnonantajan kommentti on selvä mutta epäselvästi muotoilu. Kyse ei ole tilanteesta, jossa tekijä varaisi louhintaoikeuden joltain kolmannelta. Louhinta on sallittu mitä tahansa tarkoitusta varten, ellei tekijä ole sitä nimenomaisesti ja asianmukaisesti pidättänyt. Oikeuksien pidätyksen tulisikin tapahtua koneluettavilla tavoilla. Näin myös oikeudet ovat aiempaa paljon helpommin selvitettävissä kuin aiemmin. Termi ”nimenomaisesti” ei ole tarpeen, sillä koneluettavalla tavalla tehdyt oikeudenpidätykset ovat aina oltava nimenomaisia. Asia mainitaan HE:n sivuilla 78 - 79.

EFFI, IPR University Center

Direktiivin 3 artiklassa lukee, että

Teoksista tai muusta suojatusta aineistosta 1 kohtaa noudattaen valmistetut kappaleet ja kopiot on säilytettävä asianmukaista suojaustasoa käyttäen, ja niitä voidaan säilyttää ”tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien tutkimustulosten todentamiseen". Ilmaus "mukaan lukien" ei voi kaventaa edeltävää ilmausta, ainoastaan laajentaa sitä.

- Vastine:
  OKM katsoo lausuntojen johdosta, että pykälämuotoilua voidaan täsmentää niin, että kappaleiden säilyttäminen olisi *sallittua ”tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien tutkimustulosten todentamiseksi”*. Direktiivi sanoo myös, että tutkimuskäyttöä ei saa estää teknisellä toimenpiteellä eikä sopimuksella, mutta HE:ssä puhutaan vain sopimuksesta.

Direktiivi sanoo myös, että tutkimuskäyttöä ei saa estää teknisellä toimenpiteellä eikä sopimuksella, mutta HE:ssä puhutaan vain sopimuksesta. Mainitut ongelmat voisi korjata esimerkiksi seuraavanlaisella muotoilulla toiseen momenttiin: "Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään se, jolla on laillinen pääsy teokseen, saa valmistaa siitä kappaleita tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tekstin- ja tiedonlouhintaa varten ja säilyttää niitä tieteellistä tutkimusta varten, mukaan lukien jatkotutkimus ja tutkimuksen todentaminen edellyttäen, että teoksen kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla. Tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaa tiedonlouhintaa tai tiedonlouhintaa varten tapahtuvaa kappaleen valmistamista ei saa estää tai rajoittaa."

- Vastine:
  Pykälässä viitataan vain sopimuksiin: ”Siitä, mitä 2 momentissa on säädetty kappaleiden valmistamisesta tiedonlouhintaa varten, ei voida poiketa sopimuksella.” HE:n säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 79 todetaan kuitenkin lisäksi: ”Myöskään tekninen suojakeino, jolla tekijä rajoittaa tai estää kappaleiden valmistamista, ei saisi direktiivin 7 artiklan mukaista oikeudellista suojaa.” Rajoitussäännöksen merkitys on tuotu esiin viittaamalla tekijänoikeuslain 50 c §:ssä 13 b §:ään, joka koskee teknisin suojakeinoin suojattua sisältöä ja sen käytön sallittavuutta tästä suojauksesta riippumatta. Tavoite ei ole sallia, että tiedonlouhintaa voisi teknisin keinoin rajoittaa. **OKM katsoo, ettei ole tarvetta muuttaa pykälää.**

Medialiitto

Direktiivissä ja lakiesityksessä sallittaisiin tiedonlouhinta paitsi tieteellisessä, tietyin ehdoin myös kaupallisessa tarkoituksessa (ehdotettu 13 b §). Kaupallinen tiedonlouhinta verkkomedioiden on tyypillisesti tarpeen kieltää, minkä esitys mahdollistaa. Tämän tulisi olla muotovapaa tahdonilmaisu, jotta se on pienempienkin toimijoiden ulottuvilla ja voitaisiin toteuttaa yksinkertaisesti palvelun käyttöehdoissa. Se, että digitaaliset käyttöehdot ovat riittävä tapa, olisi syytä selventää mietinnössä.

- Vastine: Direktiivi edellyttää, että kaikenlainen tiedonlouhinta mahdollistetaan rajoitussäännöksen nojalla, myös kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuva. Oikeudenhaltija saa kuitenkin pidättää oikeutensa. On erittäin tärkeää, ettei kuitenkaan tarpeettomasti estetä direktiivin tavoitteiden toteutu-

mista. Direktiivin 18 johdantokappaleen mukaisesti asianmukaisiksi katsotaan ainoastaan koneluettavat keinot, mukaan lukien oikeuksien pidätys metatiedoissa ja verkkosivuston tai palvelun ehdoissa. Koneluettavuuden mahdollistaminen on siis varmistettava, ja tämä lienee mahdollista useilla eri tavoilla digitaalisissa käyttöehdoissa. Valittu tulkinta kannustaa oikeudenhaltijoita sijoittamaan tekijänoikeusinfrastruktuurin kehittämiseen ja koneluettaviin oikeuksien hallinnointikeinoihin. Tähän merkittävään investointitarpeeseen (pysyvät tunnisteet ja API-rajapinnat) on kiinnitetty huomiota myös uudessa Kansallisessa aineettomien oikeuksien (IP-) strategiassa, joka ulottuu vuoteen 2030 asti.

14 § Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

Medialiitto

Medialiitto pitää esitystä 14 §:n osalta kiitettävänä. On tärkeää, että esitys tunnustaa nykyisen sopimuslisenssijärjestelmän toimivuuden ja kehityskelpoisuuden sekä järjestelmän mahdollistaman tasapainon sekundääri- ja primäärimarkkinoiden välillä.

- Vastineelle ei tarvetta.

14 a § Teosten käyttäminen opetuksen havainnollistamiseen

Medialiitto

Opetuksen havainnollistaminen toteutetaan esityksessä DSM-direktiivin hengen ja vaatimusten mukaisesti.

Direktiivin tarkoitus on, etteivät tekijänoikeudet muodostu tekniseksi esteeksi, kun tiedon välittymistä opetuksessa tuetaan havainnollistavalla materiaalilla. Kyseessä voi olla esimerkiksi jonkin eläimen kuvan tai videon näyttäminen julkaistusta teoksesta. Esityksen 14 a § paikkaa sen nykylainsäädännössä olleen katvealueen, johon suora lisensiointi tai sopimuslisenssi eivät ole yltäneet. Nyt luotu pakkolisenssi kattaa ne tilanteet, joissa opettajalle ei ole tarjolla laillista käyttölupaa tarpeeseensa opetuksen havainnollistamiseksi.

- Vastineelle ei tarvetta.

Tieteentekijät

14 a §:n ”koulutusmarkkinoille suunnatun teoksen” käsitettä ei ole esitöissä pohdittu tai määritelty juurikaan. Termin voi ajatella olevan selkeämpi peruskoulussa, mutta korkea-asteella termi vaatinee määrittelyä ja tul-

lee selkeytymään oikeuskäytännössä, mikäli mitään sen kummempia kriteereitä esitöihinkään ei oteta. Samoin ”havainnollistamisen” sallittu laajuus jää esitöiden perusteella edelleen hieman epäselväksi verrattuna esimerkiksi sitaattioikeuden käytön vakiintuneeseen tulkintaan. Havainnollistamisen sallittu laajuus jätettäneen siis oikeuskäytännön varaan, mutta voisi olla perusteltua jo säätämisvaiheessa täsmentää sallittua laajuutta.

14 a §:n toisessa momentissa todetaan, että tekijällä on oikeus korvaukseen tässä momentissa tarkoitetusta käytöstä. Säännöksessä tulisi todennäköisesti todeta, että ”tekijällä on oikeus korvaukseen tässä pykälässä tarkoitetusta käytöstä” tai ”ensimmäisessä momentissa tarkoitetusta käytöstä” tai vaihtoehtoisesti rivittää säännös selvyyden vuoksi toisella tavalla. On hyvä, että oikeudesta korvaukseen säädetään. Korvauksen määrä tai tarkempi määräytymistapa ei kuitenkaan ilmene hallituksen esityksestä kovinkaan yksityiskohtaisesti, joten sen taloudellisia vaikutuksia on vaikea arvioida niin tekijöiden kuin valtiontaloudenkaan näkökulmasta

- Vastine: Käsite ”koulutusmarkkinoille suunnattu materiaali” on sisällöltään selkeä. Direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa sekä johtolauseissa 21 ja 23 on nimenomaisesti käytetty koulutusmarkkinoiden käsitettä, ja samaa termiä on käytetty kansallisessa ehdotuksessa artiklan voimaan saattamiseksi, jotta laintulkinnasta syntyvä oikeuskäytäntö ja tulkinnat eivät poikkeaisi eurooppalaisesta ja aiheuttaisi potentiaalista ristiriitaa niiden välille vastaisuudessa. Havainnollistaminen –käsitettä on pyritty selkeyttämään mahdollisuuksien rajoissa mutta kuten lausunnossa todetaan, ne jäävät oikeuskäytännön varaan.
- **OKM katsoo, että lausunnossa havaittu ehdotettua 14 a § 2 mom. koskeva tekninen virhe voidaan korjata siten, että ”momentissa” korjataan ”pykälässä”.**

23 a § Teoksen käyttö parodiassa

EFFI

Pykälän perusteluissa oleva "[…] tai muulla tavoin syrjivä tai loukkaava" on liian avoin moninaisille tulkinnoille, jotka voivat johtaa kohdan laajentaviin tulkintoihin tekijän tai muun oikeudenhaltijan toimesta esimerkiksi tapauksissa, joissa teoksen parodiointi loukkaa alkuperäisen teoksen tekijää. Deckmyn-tapauksen tuomiossa (asia c-201/13) EU-tuomioistuin totesi parodian olevan unionioikeuden itsenäinen käsite, eli sitä on tulkittava yhdenmukaisella tavalla jäsenvaltioissa (ratkaisun 15 kohta). Näin ollen käsitteen alaa täsmentävät, laajentavat tai muulla tavoin muuttavat kansalliset tulkinnat olisivat ristiriidassa unionioikeuden kanssa (16 kohta).

Vastine:

- HE:n säädöskohtaisissa perusteluissa sivulla 89 on nimenomaisesti juuri todettu sama asia parodiasta tekijänoikeudellisena käsitteenä. Kyseinen kohta perusteluissa selventää kuitenkin sen, että parodia

ei kuitenkaan ole oikeutusperuste esimerkiksi kunnianloukkauksen tai syrjinnän julkiseksi tekemiselle jollain tekijänoikeudella tekijän yksinoikeudeksi säädetyllä tavalla.

IPR University Center

Parodia, pastissi ja karikatyyri olisi perusteltua erottaa omiksi pykälikseen sen sijaan, että ne on nyt lueteltu ehdotuksen 23 a §:ssä. Etenkään parodian osalta ei voida myöskään edellyttää hyvän tavan mukaisuutta, koska se olisi EU:n tuomioistuimen Deckmyn-ratkaisun (C-201/13) vastaista ja muutenkin huono kriteeri parodian luonteen ja tuomioistuinten tekemien oikeudellisten arvioiden kannalta.

- Vastine:
  Lyhyen virkkeen pituisesta säännöksestä sen sisältö on helposti luettavissa ilman sekaantumisvaaraa. Direktiivi ei määrittele tarkemmin parodian, pastissin tai karikatyyrin käsitteitä tai oikeudellista sisältöä kuten ei myöskään direktiivi 2001/29/EY. HE:n säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 82 on käsitelty kutakin kategoriaa yksityiskohtaisemmin.
- Muilta osin vastaus (hyvän tavan mukaisuus ja Deckmyn-tuomio) löytyy heti yllä EFFIn vastauksen yhteydestä.

Kopiosto, Teosto

Teosten käyttö parodiapoikkeuksen nojalla tulee tapahtua 1) laillisesta lähteestä ja tekijän moraalisia oikeuksia kunnioittaen.

Uusi 23 a § on rajattava 2) koskemaan vain verkkosisällönjakopalveluita ja parodiarajoituksen soveltamisen 3) hyvän tavan mukaisuuden kriteerejä on tarkennettava erityisesti huomioiden teosten tavanomaisen hyödyntämisen jatkuvuus ja oikeudenhaltijoiden oikeutettujen etujen turvaaminen

- Vastine:
  1) Laillisen lähteen vaatimusta ei mainita erikseen, sillä direktiivi ei sitä vaadi. Silti voimassa oleva 11 § 5 momentti määrää, että muiden kuin siinä mainittujen rajoitussäännösten tulee edellyttää laillista lähdettä. Tämä koskee myös 23 a §:ää. Edellytyksenä on, että teos on julkistettu, eli saatettu yleisön saataviin tekijän suostumuksella.
  2) Direktiivi mainitsee artiklassa 17 nimenomaisesti parodiaa koskevan rajoituksen (ja sitaatit ja arvostelun) koskien käyttäjälähtöistä sisältöä mutta edellyttää, ettei ”muutakaan oikeutettua käyttöä rajoiteta” verkkosisällönjakopalveluita koskevan vastuusääntelyn perusteella. HE:ssä on arvioitu, että palvelunkäyttäjien olisi voitava vedota parodiaa, karikatyyrejä ja pastisseja koskevaan rajoitukseen myös muissa kuin 6a-luvun mukaisissa tilanteissa. Vastaava rajoitussäännös on mahdollinen ja perustuu tietoyhteiskuntadirektiiviin 5 artiklan 3 kohdan k-alakohtaan.
  3) Säännöksen hyvän tavan mukaisuutta tukeva kriteeristö perustuu Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) Deckmyn tapaukseen, joka avataan sen perusteluissa.

Risto Linturi

Lausunnonantaja nostaa esiin DALL-E -nimisellä tekoälysovelluksella tehdyt kuvat, ja sen, ettei HE käsittele niiden tekijänoikeudellista luonnetta. Vastaavia tekniikoita on saatavilla tai tulossa tekstin, elokuvien, virtuaalisten näyttelijöiden ja musiikin sekä muotoilun alueille.

Asian suuren merkityksen vuoksi on huomattava, että ehdotettu tekijänoikeuslaki jättää avoimeksi sen, minkälaisia oikeuksia tekoälyn avulla tuotettuun työhön syntyy.

- Vastine:
  HE koskee ainoastaan direktiivien edellyttämiä lainmuutoksia, eikä siten se pyrikään vastaamaan lausunnonantajan sinänsä tärkeisiin kysymyksiin ja näkökohtiin. Pastissien tekemistä koskeva soveltamisala selvenee sitä myötä kuin uutta säännöstä sovelletaan. HE:n esittämällä tavalla rajanvetotilanteita varten on verkkosisällönjakopalveluita koskevassa 6 a-luvussa säädetty erikseen erimielisyyksien ratkaisumenettelystä. Näihin pyritään vastaamaan seuraavassa vaiheessa, yhdenmukaisella tavalla EU:n sisämarkkinoilla. Tärkeintä on, että ensin mainitut direktiivit on saatettu asianmukaisesti voimaan.

25 h § Radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettäminen

Keskuskauppakamari, Medialiitto, MTV Oy Elinkeinoelämän keskusliitto, FiCom (ml. Tuori), Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Televisiotoiminnan sääntely: Jos HE:lla olisi haluttu muuttaa tv-kanavien olemassa olevaa jakelumarkkinaa, asiasta olisi tullut tehdä vaikutusarvio, jota ei ole tehty.

- Vastine:
  Hallituksen esityksellä saatetaan kansallisesti voimaan verkkolähetysdirektiivi ja sikäli, kun se muuttaa markkinatilannetta, johtuu se lainmuutoksista. Kyse ei ole merkittävistä vaikutuksista. Muutokset koskevat tilanteita, joissa on kyse edelleenlähettämisestä IPTV-verkossa, oheispalveluiden rajat ylittävästä lisensioinnista tai suorasta siirtämisestä. Tavoitteena on tarjota helpotettua luvansaantitapaa uusiin tilanteisiin. Se ei sen sijaan koske alkuperäistä lähettämistä, joka on televisiotoiminnan keskeinen muoto.

Televisiokanavien jakelua koskevat säännökset ja niiden perustelut ovat epäselviä. Käsitteet pitäisi määritellä yksiselitteisemmin: *alkuperäinen lähettäminen, edelleen lähettäminen, suora siirto*.

- Vastine:
  HE:stä on ollut jo sekä säännönmukainen lausuntokierros että ylimääräinen kuulemistilaisuus alkuvuonna 2022, joten jokaisella on ollut mahdollisuus ottaa kantaa paitsi esityksen sisältöön myös antaa yksilölliset ja perustellut parannusehdotuksensa esitykseen.
- Perusteluja on myös selvennetty monin tavoin.
- Edelleen lähettäminen on jo voimassa olevan tekijänoikeuslain ja satelliitti- ja kaapelidirektiivin 93/83/ETY käsite. Kuten HE:n sivulla 14 mainitaan, edelleenlähetyksellä tarkoitetaan verkkolähetysdirektiivin mukaan alkuperäisen lähetyksen samanaikaista, muuttamatonta ja lyhentämätöntä edelleenlähetystä muun osapuolen toimesta kuin sen lähetystoimintaa harjoittavan organisaation, joka lähettää alkuperäistä lähetystä.
- HE:n säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 100 mainitaan, että suoralla siirrolla tarkoitetaan teknistä prosessia, jossa lähetystoimintaa harjoittava organisaatio lähettää ohjelmasignaalinsa muulle organisaatiolle kuin lähetystoimintaa harjoittavalle organisaatiolle siten, että ohjelmasignaalit eivät ole yleisön saatavissa tämän lähetyksen aikana.
- **Lausuntojen johdosta OKM katsoo, että 25 h §:ää voidaan tarvittaessa selventää**. Sen sijaan tässä yhteydessä **ei tule** muuttaa 25 f §:ssä tarkoitettua alkuperäistä lähettämistä koskevia säännöksiä.

Sanoma, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta

Mikäli uuden tekijänoikeuslain voimaan tullessa katsottaisiin, että Yleisradio ja kaupalliset lähettäjäyritykset eivät enää voisi toteuttaa lähetyksensä kaapeli-tv-verkoissa ns. alkuperäisenä lähettämisenä, tulisi näiden yhtiöiden 1. kirjata tappioksi 450 miljoonaa euroa jo hankituista esitysoikeuksista 3 vuoden osalta, sillä näiden sisältöoikeuksien hyödyntämisoikeudet lakkaisivat 2. jatkossa olla hankkimatta kaapeli-tv-jakeluoikeuksia. Tästä voisi seurata että kaupallisen televisiotoiminnan ahdinko syvenisi entisestään. Joidenkin järjestöjen toimesta on käsityksemme mukaan virheellisesti esitetty, että lainmuutoksella olisi tekijöiden palkkiota kasvattava vaikutus, mutta tällainen tulkinta perustuu väärille oletuksille. Näin raju markkinoiden toimintalogiikan muutos on jokseenkin utopiaa, ja muutoksen seuraukset olisivat kokonaisuudessaan hyvin arvaamattomat. Sen vuoksi Sanoma pitää välttämättömänä, että valiokunta tekisi seuraavat selkeyttävät tarkennukset hallituksen esitykseen luomaan oikeusvarmuutta kaikille osapuolille ja turvaamaan investointien jatkumisen kotimaiseen AV-sisältöön.

- Vastine:
  Lausunnonantajien väitteet ovat harhaanjohtavia. Hallituksen esitys ei käsittele alkuperäistä lähettämistä missä tahansa verkossa, eikä sitä koskevia sopimuksia eikä muuta tätä koskevia lähtökohtia. Sen vuoksi lausunnonantajan kommentit vaikutuksista eivät johdu HE:ssa esitetyistä muutoksista ja koskevat pääasiassa neuvottelujen osapuolten väittämien oikaisua. Lausuntojen ei tulisi vaikuttaa HE:n käsittelyyn, joka tulisi hoitaa kiireellisesti.

Suoran sopimisen lähtökohtaisuus tulisi todeta selvästi hallituksen esityksessä kaikkien mahdollisten jakelutapojen (alkuperäinen lähettäminen, edelleen lähettäminen ja suora siirto) osalta.

- Vastine:
  Suoran sopimisen periaate on tekijänoikeuslainsäädännön lähtökohta. Sitä ei ole kuitenkaan laissa eikä direktiivissä todettu. Direktiivi ei rajoita sopimusvapautta yleisesti vaan ainoastaan siltä osin,

kun kyse on toisesta ETA-maasta peräisin olevasta lähetyksestä. *Edelleenlähettämisen osalta jäsenvaltioiden on 4 artiklan mukaisesti varmistettava, että oikeudenhaltijat voivat käyttää oikeuttaan myöntää tai evätä lupa edelleenlähettämiseen vain yhteishallinnointiorganisaation välityksellä (pakollinen kollektiivinen hallinnointi)*. Säännöksen tavoite on helpottaa oikeuksien saantia, kun teosten oikeudenhaltijat ovat toisesta ETA-maasta. Tässä rajoitetaan itseasiassa oikeudenhaltijoiden oikeutta lisensioida teosten käyttöä suoraan, ei edelleenlähettäjän oikeutta sopia suoraan käytöstä tekijän kanssa (sillä usein tämä on mahdotonta).

Esityksessä tulisi selkeästi todeta, että alkuperäistä lähettämistä on millä tahansa tekniikalla tv-yhtiön toimesta tai valvonnassa ja vastuulla toteutettava lähettäminen yleisölle.

- Vastine:
  Direktiivi ei määrittele nimenomaisesti sitä, mikä on alkuperäistä lähettämistä. Eikä se koske alkuperäistä lähettämistä. Johtolauseessa 21 on asiaa koskeva ja tulkintaa helpottava maininta: "Kun lähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot lähettävät ohjelmasignaalinsa suoraan yleisölle ja näin toteuttavat alkuperäisen välittämisen..."

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta

Verkkolähetysdirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot varmistamaan, että suora sopiminen oikeuksien käytöstä oikeudenhaltijoiden kanssa on mahdollista. Suora sopiminen tulee olla mahdollista ja ensisijaista kaikkien jakelutapojen osalta (alkuperäinen lähettäminen, edelleen lähettäminen ja suora siirto). Suorassa sopimisessa esimerkiksi televisioyhtiö hankkii tekijänoikeudet tuottajalta, joka on hankkinut oikeudet tekijöiltä ja muilta oikeuksien omistajilta, ja sopii lähetyksen jakelusta eri verkoissa. Kollektiivinen sopiminen eli oikeuksien hankinta tekijänoikeusjärjestöltä on vain suoraa sopimista täydentävä.

- Vastine:
  Väite ei pidä paikkaansa. Verkkolähetysdirektiivin 4 artiklassa todetaan: Ohjelmien edelleenlähetykseen on oltava lupa yleisölle välittämistä koskevan yksinoikeuden haltijoilta. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeudenhaltijat voivat käyttää oikeuttaan myöntää tai evätä lupa edelleenlähettämiseen **vain** yhteishallinnointiorganisaation välityksellä. 5 artiklassa todetaan, että pakollista kollektiivista hallinnointia ei sovelleta lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden omia lähetyksiä koskeviin edelleenlähetysoikeuksiin siitä riippumatta, ovatko kyseiset oikeudet niiden omia vai ovatko oikeudenhaltijat siirtäneet kyseiset oikeudet niille.

Direktiivi edellyttää, että televisiotoimintaa koskeva sääntely on teknologianeutraalia. Lainsäädännössä tulee selkeästi todeta, että alkuperäistä lähettämistä on millä tahansa tekniikalla ja yleensä alihankkijoita käyttäen tv-yhtiön toimesta tai valtuuttamana toteutettava lähettäminen yleisölle.

- Vastine:
  Väite pitää paikkaansa. Direktiivi pyrkii nimenomaan teknologianeutraaliin sääntelyyn edelleenlähetysteknologioiden osalta. Sen sijaan direktiivi ei koske alkuperäistä lähettämistä, eikä alihankkijoita.

Se koskee muun kuin alkuperäisen lähettäjäyrityksen toimesta toteuttamaa edelleenlähettämistä ja sitä koskevaa lupamekanismia.

Sanoma, APFI

Mikäli lähettäjäyritys on jo hankkinut oikeudet eri jakeluteille Suomessa, kyseessä on alkuperäinen lähettäminen, eikä edelleen lähettäminen, riippumatta siitä, käyttääkö lähettäjäyritys kanaviensa välittämiseen alihankkijoita.

Yllä todettu huomioiden lakiin tulee lisätä 25 h §:ään uusi momentti: ”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta 25 f §:n mukaiseen lähettämiseen, eli kun lähetys tapahtuu lähettäjäyrityksen toimesta tai valvonnassa ja vastuulla millä tahansa teknologialla samanaikaisesti ja muuttumattomana. ”

- Vastine:
  Lausunnonantajan ehdotus ei ole hyväksyttävissä. Direktiivi ei koske alkuperäistä lähettämistä ja osapuolet voivat sopia siitä haluamallaan tavalla. Mikäli on kyse edelleenlähettämisestä, on sovellettava direktiivin määräyksiä, joita nyt HE esittää sisällytettäväksi tekijänoikeuslakiin. Sääntely ei muuta markkinoita merkittävällä tavalla.

Kaarlo Tuori

Keskityn lausunnossani kolmeen kysymysryhmään:

- siirtovelvoitteen arviointi perustuslain turvaaman omaisuudensuojan rajoitusedellytysten ja velvoitteelle EU-oikeudessa asetettujen kriteerien kannalta

- tekijänoikeuslain edellyttämä alkuperäisen ja edelleen lähettämisen ero

- vastuu siirtovelvoitteen alaisista ohjelmistoista suoritettavista tekijänoikeuskorvauksista

Alkuperäisen ja edelleen lähettämisen ero

Alkuperäisestä radio- ja televisiolähetyksestä on säädetty tekijänoikeuslain 25 f:ssä. Säännökset lähetyksen edelleen lähettämisestä sopimuslisenssin nojalla yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa ovat 25 h §:ssä. Tekijänoikeuslain 25 i §:ssä sallitaan siirtovelvoitteen (jakeluvelvoitteen) alaisten ohjelmien edelleen lähettäminen ja säädetään edelleen lähettämisestä maksettavista tekijänoikeuskorvauksista.

Televisio- ja radio-ohjelmistojen jakelu voi olla edelleen lähettämistä vain siinä tapauksessa, että on olemassa alkuperäinen lähetys, jolla ohjelmistot on jo saatettu yleisön saataviin. Edelleen lähettämistä ei voi olla ilman alkuperäistä lähettämistä. Edelleen lähettämistä ei myöskään voi olla, ellei sillä saateta ohjelmistoa – teosta – tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesti alkuperäisen lähetyksen yleisöstä eroavan uuden yleisön saataviin.

- Vastine:
  Lausunnonantajan lausunto koskee yhtä asiakokonaisuutta lukuun ottamatta muita kuin HE:ssä käsiteltyjä asioita. Muihin osioihin ei tässä yhteydessä voida ottaa kantaa. Tuori on oikeassa siinä, että jakelu voi olla edelleen lähettämistä vain siinä tapauksessa, että on olemassa alkuperäinen lähetys,

jolla ohjelmistot on jo saatettu yleisön saataviin. Tuori pitää tärkeänä, että lainsäädännössä käytetyt käsitteet ovat selkeät.

- Perusteluista löytyy koko verkkolähetysdirektiivissä oleva määritelmä. HE:n sivulla 91 todetaan: ”Tärkeä selvennys on, että verkkolähetysdirektiivin säännökset ulottavat vastaavien oikeuksien hankkimista koskevien periaatteiden soveltamisen millä tahansa tekniikalla tapahtuvaan edelleen lähettämiseen.”
- Verkkolähetysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdassa on tämän direktiivin säännösten soveltamisalaa määrittelevä edelleen lähettämisen määritelmä. Sen mukaisesti direktiivissä tarkoitetaan:
- ”’edelleenlähetyksellä’ yleisön vastaanotettavaksi tarkoitetun toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevan alkuperäisen televisio- tai radiolähetyksen samanaikaista, muuttamatonta ja lyhentämätöntä yleisön vastaanotettavaksi tarkoitettua edelleenlähetystä, lukuun ottamatta direktiivissä 93/83/ETY määriteltyä edelleenlähetystä kaapeleitse, kun alkuperäinen lähetys tehdään johtimitse tai vapaasti etenevillä radioaalloilla, satelliittivälitys mukaan lukien mutta verkkolähetys pois lukien, edellyttäen että
- a) edelleenlähetys suoritetaan muun osapuolen kuin sen lähetystoimintaa harjoittavan organisaation toimesta, jonka toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla kyseinen alkuperäinen lähetys tehtiin, riippumatta tavasta, jolla edelleenlähetyksen toteuttava osapuoli saa ohjelmasignaalit lähetystoimintaa harjoittavalta organisaatiolta edelleenlähettämistä varten, ja
- b) jos edelleenlähetys tapahtuu asetuksen (EU) 2015/2120 2 artiklan toisen kohdan 2 alakohdassa määritellyn internetyhteyspalvelun kautta, se tapahtuu hallinnoidussa ympäristössä.

MTV Oy

HE:n mukaisten lainmuutosten vaikutukset

Hallituksen esitys ei sisällä vaikutusarviota ehdotuksen aiheuttamista muutoksista televisiotoimialalle. Toisaalta hallituksen esitys on epäselvä ja mahdollisia skenaarioita lienee useita. Jos suoran sopimisen ensisijaisuutta ja jakelun teknologianeutraalisuutta ei selkeästi lausuta hallituksen esityksessä ja muissa esitöissä ja alkuperäistä lähettämistä pidettäisiin jatkossa edelleen lähettämisenä.

- Vastine:
  Väite dramaattisista vaikutuksista ei pidä paikkaansa. Tekijänoikeuslaissa oikeuksien hankkiminen suoraan tekijältä on pääsääntö. HE:ssä todetaan sivulla 34: ”*Kun edelleen lähettäminen tapahtuu vielä samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa ja sen edellytyksenä on, että lähetystä ei miltään osin muuteta, olisi oikeuksien hankkiminen kunkin oikeudenhaltijan kanssa erikseen sopimalla käytännössä mahdotonta.”* Tämä on eri asia kuin suora sopiminen lähtökohtana. Lupia ohjelmavirtaan sisältyviin teoksiin on yleensä erittäin vaikeaa saada, varsinkin kun edelleenlähetyksen tulee olla samanaikainen alkuperäisen kanssa eikä sitä saa muuttaa. Mikäli suora sopiminen onnistuu niin, että kaikki luvat on hankittu teosten edelleenlähettämiseen jo alkuperäisen lähetyksen yhteydessä, ei sille ole estettä lainsäädännössä (paitsi kun kyse toisesta ETA-maasta peräisin olevasta lähetyksestä). Nämä luvat eivät itsestään selvästi sisälly alkuperäisen lähetyksen tarvitsemiin oikeuksiin.

- Vaikutukset oikeudenhaltijoille:

On todennäköistä, että mikäli tekninen jakelu katsottaisiin edelleen lähettämiseksi ja suora sopiminen ei olisi mahdollista, operaattorit tulevat vyöryttämään aiheutuvat tekijänoikeuskustannukset tv-yhtiöille. Tämä tarkoittaisi, että tv-yhtiöillä olisi vähemmän varoja käytettävissä sisällönhankintaan. Kotimaisten tuotantojen määrä vähenisi ja laatu huononisi. Suomalaisten oikeudenhaltijoiden työmahdollisuudet vähenisivät.

- Vastine:
  HE:n sivulla 46 sanotaan: ”Vaikutukset mainituista muutoksista ovat lähettäjäyrityksille myönteiset. Faktiset vaikutukset riippuvat kuitenkin yksittäisten yritysten sopimussuhteista. Myös oikeudenhaltijoiden kannalta kollektiivinen lupa on tässä ainoa järkevä tapa sopia lähetyksen edelleen lähettämisessä tarvittavista oikeuksista. Pakollinen kollektiivinen hallinnointi on vain direktiivin velvoittamissa ti-lanteissa. Muissa tilanteissa suora sopiminen on ensisijaista.” Arvio perustuu siihen, ettei verkkolähetysdirektiivin tavoitteena ole muuttaa suoran sopimuksen lähtökohtaa vaan laajentaa jo aiemmin satelliitti- ja kaapelidirektiivin mukaista pakollista kollektiivista lisensiointia myös IPTV:hen. Muissa maissa ei ole ilmennyt vastaavia väitteitä merkittävistä haitoista.

Televisioyhtiön oikeudenhaltijoille maksama korvaus pienenisi, koska suorilla sopimuksilla hankittavien jakeluteiden ja siten saatavien oikeuksien määrä olisi pienempi. Jos operaattorit maksaisivat tekijänoikeusjärjestölle jakelusta, oikeudenhaltijoiden olisi mahdollista saada menetetty korvaus takaisin, tosin takautuvasti, pienemmissä erissä ja vähennettynä tekijänoikeusjärjestön hallinnointimaksulla.

- Vastine:
  Lainsäädäntö ei estä sopimista muutoin kuin jos kyse on muusta ETA-maasta peräisin olevasta lähetyksestä. Tekijänoikeuden perusperiaatteita on sopimusvapaus mutta samalla on muistettava, että oikeuksia siirrettäessä tekijältä oikeudenhaltijalle, ei niihin sisälly muuta kuin mistä on nimenomaisesti sovittu.

25 m § Radio- ja televisio-ohjelmien suora siirto

Audiovisual Producers Finland – APFI, Sanoma

Verkkolähetysdirektiiviin lisätty suoran siirron menetelmä (ns. direct injection) on uusi käsite tekijänoikeuslainsäädännössä. Tekijänoikeudellinen suoran siirron käsite jää hallituksen esityksen perusteluissa epäselväksi ja on pahimmassa tapauksessa sekoitettavissa tekniseen signaalin suoraan siirtoon tv-yhtiöltä jakelijalle alkuperäistä lähettämistä varten. Suomen malli, jossa lähettäjäyritys hankkii oikeudet ja käyttää kanaviensa jakelussa alihankkijaa, ei ole 25 m §:n tarkoittamaa suoraa siirtoa. Suoran sopimisenmahdollisuus on sisällytettävä myös suoran siirron menetelmään (25 m §) vastaavalla tavalla kuin se on edelleen lähettämisessä (25 h §). Esitämme, että 25 m §:ään lisätään vastaava sisältöinen 2 momentti kuin 25 h §:ssä:”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta teoksen lähettämiseen suoran siirron menetelmällä, jos sen tekijä on luovuttanut oikeuden sen lähettämiseen suoran siirronmenetelmällä sille lähettäjäyritykselle, jonka lähetystä lähettäminen suoran siirron menetelmällä koskee.”

- Vastine:
  Tarvetta lausunnossa ehdotetulle säännökselle ei ole. Hallituksen esityksen mukainen ehdotus sisältää suoran sopimisen mahdollisuuden oikeudenhaltijoiden kanssa. Se koskee ennen kaikkea nimenomaisesti lähettäjäyrityksen omia ja sen hankkimia oikeuksia, jotka liittyvät edelleenlähettämiseen tai suoraan siirtoon. Muiden oikeudenhaltijoiden luvat on hankittava ja niiden hankkiminen on tarpeen niin alkuperäistä, edelleenlähettämistä kuin suoraa siirtoa varten. Verkkolähetysdirektiivissä suoraa siirtämistä koskevassa johdantokappaleessa (21) selvennetään, ettei siinä katsota, että jakelija osallistuu yleisölle välittämiseen, kun kyse on teknisen avun tarjoamisesta. Verkkolähetysdirektiivi tarjoaa siis mahdollisuuden jäsenvaltiolle säätää samanlaisesta lisensiointimallista suoran siirron osalta kuin edelleenlähettämisen osalta mutta ei edellytä sitä. Hallituksen esityksessä on ehdotettu mahdollista tarvetta varten sopimuslisenssiin perustuvaa mallia, joka on käytettävissä, mikäli osapuolet niin toivovat.

Keskuskauppakamari, Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta osaltaan, FiCom, MTV

Uusi suoran siirron menetelmän käsite on epäselvä ja riittämättömästi perusteltu.

- Vastine:
  Tämä säännös perustuu direktiiviin. Mikäli direktiivistä löytyy selkeytystä tekniikan osalta, voidaan sen perusteluja kirjoittaa kattavammaksi. Säännöstä ei ole tarvetta muuttaa.

28 a § Oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen

Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät, APFI

Kyseinen säännös ei ole tarpeellinen ja aiheuttaa pikemminkin oikeudellista epävarmuutta kuin tarjoaisi tekijälle suojaa. Säännöksen perusteluissa kyseenalaistetaan perusteettomasti ja sopimusvapauden vastaisesti kertakorvauksen asianmukaisuus ja oikeasuhtaisuus.

APFI: av-alalla kertakaikkiset korvaukset ovat vallitsevan hyvän sopimustavan mukaisia, ja näin ollen av-alalla kohtuullisia. Asianmukaisesta ja oikeasuhtaisesta korvauksesta sovitaan tapauskohtaisesti osapuolten välisissä neuvotteluissa. On ensisijaisen tärkeää, että tätä sopimusvapautta kunnioitetaan.

- Vastine:
  Direktiivin 18 artiklan 1 kohdan perusteella alkuperäiset tekijät ja esittävät taiteilijat ovat oikeutettuja asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen teostensa hyödyntämisestä. Ehdotetulla säännöksellä toimeenpannaan direktiivin mukaisesti Suomea velvoittava säännös. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa s.99 todetaan, että direktiivissä ei sinänsä suljeta pois sitä, että myös kertakaikkisia korvauksia pidetään joissain tilanteissa asianmukaisina ja oikeasuhtaisina, mutta

tämä ei saisi direktiivin mukaan olla pääsääntö. Tämä vastaa direktiivin johtolauseessa 73 mainittua, jonka mukaan myös kertamaksu voi olla oikeasuhteinen korvaus, mutta tämä ei saisi olla pääsääntö.

Keskuskauppakamari

Sopimussuhteiden sääntely: asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus -pykälä turha; on jo Suomen oikeusjärjestyksen pääsääntö.

- Vastine:
  Oikeus saada asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus, kun tekijät ja esittävät taiteilijat lisensoivat tai siirtävät yksinoikeutensa teostensa tai muun suojatun aineistonsa hyödyntämiseen on direktiivin 18 artiklan asettama, Euroopan unionin tasolla kyseisen oikeuden harmonisoiva sääntö jota ei voi jättää täytäntöön panematta.

Muusikkojen liitto ry

Ehdotetut säännökset korvausoikeuden osalta eivät kuitenkaan vielä takaa esittäville taiteilijoille kohtuullista korvausta verkkokäytöstä, kuten suoratoistosta, joka on taloudellisessa mielessä selvästi merkittävin musiikin hyödyntämismuoto. Tällä hetkellä esittävät taiteilijat eivät saa kohtuullista ja useissa tapauksissa juuri minkäänlaista korvausta suoratoistopalveluista, mikä on ongelmallista. Lainsäätäjän on varmistettava, että esittävien taiteilijoiden oikeudet esitysten hyödyntämisen suhteen toteutuvat tietoverkkoympäristössä samalla tavalla kuin sen ulkopuolellakin.

Esitämme ratkaisuna, että eräiden muiden EU-jäsenvaltioiden tapaan myös Suomessa otettaisiin käyttöön pakollinen yhteishallinnointi ja välitön oikeus käyttäjään nähden tekijänoikeusdirektiivin 18 artiklan mukaisena mekanismina, jolloin esittävillä taiteilijoilla säilyisi luovuttamaton oikeus kohtuulliseen korvaukseen teostensa ja muun suojatun aineiston hyödyntämisestä. Vain tällä tavalla voidaan tosiasiallisesti taata esittäville taiteilijoille heidän oikeutensa asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen tekijänoikeusdirektiivin 18 artiklan mukaisesti.

- Vastine:
  Suomessa kohtuullinen korvaus, joka maksetaan musiikin esittämisestä radiossa ja televisiossa perustuu lainaus- ja korvausdirektiivissä olevaan käsitteeseen ”*single equitable remuneration*”. Voimassaolevassa lainsäädännössä esittäville taiteilijoille kuuluu yksinoikeus määrätä teoksen välittämisestä yleisölle ”pyynnöstä” muun muassa suoratoistopalveluissa. Oikeudenhaltijoiden tai oikeudenhaltijoita edustavien järjestöjen ja alustojen välisten neuvotteluiden kautta tulisi saada aikaiseksi asianmukaista ja kohtuullista korvausta vastaava lopputulos.
- Direktiivi ei säädä luovuttamattomasta korvausoikeudesta (joka koskee tilanteita, joissa yksinoikeutta on rajoitettu) vaan asianmukaisen ja oikeasuhtaisen korvauksen periaatteesta. HE:ssä keskitytään vain direktiivien voimaansaattamiseen, eikä tässä yhteydessä voi ottaa kantaa muihin lainsäädäntöehdotuksiin.

Medialiitto

Medialiitto esittää, että valiokunta ottaa kilpailuoikeuden sääntelyn ensisijaisuuden asianmukaisesti huomioon lausunnossaan ja 28 a §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa kommenteissa.

Esityksessä ehdotetaan uutta 28 a §:ää, jossa säädettäisiin DSM-direktiivin perustuen tekijän oikeudesta asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen tämän luovuttaessa yksinoikeuden tai yksinomaisen käyttöluvan teoksen hyödyntämiseen. Medialiitto katsoo, että säännöksen yksityiskohtaisiin perusteluihin sisältyy kilpailuoikeuden vastainen kirjaus. Sen mukaan sopimuksen osapuolet voisivat tarkastella myös sellaisia kollektiivisia sopimuksia, joissa on määräyksiä korvauksen tasoista. Medialiitto on yhdessä Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunnan kanssa tuonut EU:n kilpailuoikeuden sääntelyn ensisijaisuuden esille suhteessa tekijänoikeuslainsäädäntöön.

- Vastine:
  Kilpailuoikeus on voimassa ilman erillistä mainintaakin. OKM katsoo, ettei selvennykselle ole tarvetta. Sen sijaan on mahdollista selventää, että yhteishallinnointiorganisaatioiden kanssa tehtyihin sopimuksiin ei sovelleta nyt voimaan pantavaa direktiiviä vaan yhteishallinnointidirektiiviä.

Näyttelijäliitto, Tekijäfoorumi

Kollektiivinen sopiminen tulee mainita 28 a §:ssä tapana määrittää asianmukainen ja oikeasuhteinen korvaus. Direktiivin 18 artiklassa todetaan, että jäsenvaltion on varmistettava tekijöille ja esittäville taiteilijoille asianmukainen ja oikeasuhtainen korvaus. Direktiivin 20 artiklassa ja direktiivin perusteluosassa (73) todetaan, että jäsenvaltio voi käyttää mekanismina kollektiivista sopimista. Suomessa on kehittymätön sopimuskulttuuri ainakin av-alalla verrattuna muihin Pohjoismaihin ja Länsi-Euroopan maihin. Muissa Pohjoismaissa esim. näyttelijä neuvottelee itse vain palkan määrän ja tekijänoikeudet ja niistä maksettavat korvaukset on sovittu kollektiivisopimuksissa.

Ehdotamme, että 28 a §:ään lisätään: Jos alalla on sovittu tekijänoikeuskorvausten määrää koskeva kollektiivisopimus, pidetään sen mukaisia korvauksia kohtuullisena.

- Vastine:
  Direktiivissä edellytetään, että tekijöillä ja esittävillä taiteilijoille säädetään oikeus asianmukaiseen ja oikeasuhtaiseen korvaukseen. Sitä ei kuitenkaan voida varmistaa, kuten lausunnonantaja väittää, mutta jäsenvaltioilla on mahdollisuus käyttää erilaisia mekanismeja erilaisia mekanismeja. Niiden on myös otettava huomioon sopimusvapauden periaate sekä oikeuksien ja etujen sopiva tasapaino. Kollektiiviset sopimukset voivat toimia hyvinä tapoina luoda yhteisiä käytäntöjä selvitysvelvollisuudelle. Korvausten tason asettamiseksi kollektiivisesti voi olla tilanteesta riippuen kilpailuoikeudellisia vaikutuksia. Lausunnonantajan ehdotus ei siten ole hyväksyttävissä.
- Hallituksen esityksen sivulla 63 todetaan seuraavasti: ”Kun kysymys on kaupallisten yritysten ja yksityisten elinkeinon harjoittajien välisistä kollektiivisista sopimuksista, esimerkiksi palkkioita määrittävistä puitesopimuksista, voivat tällaiset sopimukset joskus olla kilpailuoikeuden vastaisia. Kollektiivisilla sopimuksilla voi olla kuitenkin painoarvoa arvioitaessa, onko tietyn yksinoikeuden luovutuksen kohdalla sovittu korvaus asianmukainen ja oikeasuhtainen.”

29 § Tekijänoikeuden luovutusta koskevan kohtuuttoman sopimusehdon sovittelu

APFI

Esitykseen sisältyvät pykälät sopimusehtojen kohtuullistamisesta ja oikeudesta selvitykseen teoksen hyödyntämisestä vaarantavat sopimusvapauden, liiketoiminnan ennakoitavuuden ja siten koko av-alan kilpailukyvyn suhteessa ulkomaisiin toimijoihin.

- Vastine:
  Hallituksen esitys sisältää direktiivin edellyttämät säännökset tekijälle kuuluvasta korvauksesta ja selvitysoikeuden käytännön vaikutukset muodostuvat toimialojen eri olosuhteet huomioon ottaen, jotka on lueteltu säännöksessä**.**

Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät

Suomessa on jo asianmukaiset säännökset sekä oikeustoimi- että tekijänoikeuslaeissa, joten direktiivin johdosta ei ole tarvetta laajentaa nykyistä tekijänoikeuslain erityissäännöstä lisäämällä siihen uusia elementtejä.

- Vastine:
  Ehdotettuun säännökseen lisättäisiin direktiivin 20 artiklan edellyttämä maininta, että sopimusten ehtojen kohtuuttomuutta arvioitaessa olisi kiinnitettävä huomiota myös teoksen kaupalliseen arvoon ja korvauksen määräytymistapaan sekä tekijän luovaan panostukseen teokseen kokonaisuutena. Direktiivin salliessa kansallista liikkumavaraa ehdotetaan säädettäväksi, että kokonaisarvioinnissa on otettava huomioon myös teoksen käyttötapa ja käytön määrä.

30 a § Selvitys teoksen hyödyntämisestä

APFI

Ehdotamme, että pykälän 4 momentin tekstiä tarkennetaan: ”Edellä 1 momentissa säädettyä velvollisuutta antaa selvitys ei ole**, jos tekijän korvaus ei** riipu teoksen käytön laajuudesta tai jos tekijän luova panostus ei ole merkittävä koko teos huomioon ottaen, paitsi jos tekijä osoittaa tarvitsevansa tiedot korvauksen kohtuullistamiseksi 29 §:n nojalla.” (lisäys lihavoitu).

- Vastine:
  Laajasta selvitysvelvollisuudesta säätäminen on direktiivin keskeinen tavoite. Direktiivi ei salli ehdotettua muutosta. Säännöksessä todetaan, että selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään.

Teosten hyödyntämistavat ja niistä saatavat korvaukset ovat lähtökohtaisesti lisenssinsaajalle liikesalaisuuksia, joiden korkea suoja on turvattava. Näin ollen esitämme myös esityksen muuttamista niin, että tekijälle tämän pykälän nojalla annettava selvitys kuuluu selvityksen antajan liikesalaisuuden piiriin, ellei tämä itse ole saattanut selvityksestä ilmeneviä tietoja julkisiksi.

Ehdotamme, että pykälän 6 momentin muutetaan seuraavalla tavalla: ”Selvityksen tiedot ovat liikesalaisuuslaissa (595/2018) määriteltyjä liikesalaisuuksia, ellei selvityksen antaja ole itse saattanut selvityksestä ilmeneviä tietoja julkisiksi.”

- Vastine:
  HE:n säännöksen mukaan, tekijä ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää liikesalaisuuslaissa (595/2018) määriteltyä selvityksen antajan liikesalaisuudeksi yksilöimää tietoa. Tekijällä on oikeus säilyttää saamansa tieto ja käyttää sitä teoksen koko hyödyntämisajan ja kohtuullisen ajan sen jälkeenkin, jos säilyttäminen ja käyttäminen ovat tarpeen korvauksen kohtuullistamiseksi. Liikesalaisuussuojaa ei edes mainita direktiivissä vaan se on lisätty kansallista liikkumavaraa käyttäen.

Elinkeinoelämän keskusliitto

Ehdotetun säännöksen 6 momentin mukaan selvityksen antajan tulisi yksilöidä liikesalaisuudeksi katsottava tieto. EK katsoo välttämättömäksi, että raportointitietojen liikesalaisuuksien korkea suoja varmistetaan. Lisäksi EK esittää, että 6 momenttia muutetaan poistamalla siitä selvityksen antajan velvollisuus yksilöidä liikesalaisuudeksi katsottava tieto.

- Vastine:
  Ehdotetun säännöksen säädöskohtaisissa perusteluissa sivulla 102 todetaan: ”Pykälän 6 momentin mukaan tekijä ei saisi oikeudettomasti ilmaista tai käyttää selvityksen antajan liikesalaisuudeksi yksilöimää tietoa. Momentissa tarkoitetaan liikesalaisuuslain (595/2018) 2 §:n 1 kohdassa määriteltyä liikesalaisuutta, jonka käyttäjä on yksilöinyt.” Liikesalaisuuslain mukainen raportointitietojen suoja varmistetaan siten 6 momentin 1 virkkeessä: ”Tekijä ei saa oikeudettomasti ilmaista eikä käyttää liikesalaisuuslaissa (595/2018) määriteltyä selvityksen antajan liikesalaisuudeksi yksilöimää tietoa.” Kaikki tieto ei ole liikesalaisuutena suojattavaa. Tiedon antaja tietää lähtökohtaisesti parhaiten, mikä tieto on liikesalaisuutena suojattavaa, ja siten on tämän etujen mukaista ja tarkoituksenmukaista, että tiedon antaja yksilöi suojattavaksi katsomansa tiedon.

Keskuskauppakamari

Keskuskauppakamari pohtii, kuinka monelta vuodelta taaksepäin tekijällä olisi oikeus vaatia selvitystä teoksen hyödyntämisestä. Sen mielestä tämä olisi mahdollista enintään kahdelta vuodelta.

- Vastine:
  Selvitys tulee antaa vähintään kerran vuodessa, jolloin tulee antaa ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teoksen hyödyntämisestä. Selvityksen antamisvelvollisuuden laajuutta arvioitaessa

otetaan huomioon muun muassa kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt, sekä kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat. Nämä tekijät määrittävät raportointivelvollisuuden ajallisen ja asiallisen laajuuden. Lisäksi huomioidaan toimialoilla vallitsevat käytännöt ja pykälässä luetellut muut seikat.

Medialiitto

Medialiitto katsoo, että säännösehdotuksen mukainen tekijän oikeus selvitykseen teoksen hyödyntämisestä tulisi selkeästi rajata niin, että kertakorvauksella sovitusta kertakäytöstä ei olisi annettava selvitystä.

Medialiitto katsoo, että valiokuntakäsittelyssä tulisi 30 a §:n perusteluihin liittää maininta esimerkkitilanteista, jotka tyypillisesti jäisivät raportointivelvoitteen ulkopuolelle edellä mainittujen kriteerien täyttyessä. Tällaisena esimerkkinä tulisi valiokuntakäsittelyssä perusteluihin kirjata tavanomainen lehdistön toiminta ja sähköisen oppimateriaalin tuotanto, jotka jäisivät raportointivelvollisuuden ulkopuolelle hallinnollisen taakan ja yksittäisten tekijöiden vähäisen panoksen perusteella.

- Vastine:
  Lausunnonantajan esittämää esimerkkilistaa avoimuusvelvoitteen piiriin kuuluvista tai kuulumattomista tilanteista ei sisälly direktiiviin. HE:ssä sivulla 100 todetaan, että ”*tarkoitus olisi varmistaa, että tekijälle annetaan totuudenmukainen selvitys hyödyntämisestä saatavista eri tyyppisistä tuloista niin kauan, kun hyödyntäminen jatkuu, myös maailmanlaajuisesti tapahtuvan käytön osalta. Laajuus muodostuu käytännössä pykälässä lueteltujen seikkojen kokonaisarvioinnista. Direktiivin mukaan tarvetta saada selvitys ei ole silloin, kun hyödyntäminen on lakannut tai kun tekijä tai esittävä taiteilija on myöntänyt lisenssin suurelle yleisölle korvauksetta. Oikeus säännölliseen selvitykseen ei siten koskisi kertaluontoisia käyttötilanteita, joissa teoksen käyttöoikeus on luovutettu kertakorvauksella.”*
  Yksi selvitys riittää, ellei se olisi olosuhteisiin nähden kohtuutonta. ”Selvitys olisi annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai jos tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään. Jos käyttäjällä ei ole ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus ei riipu teoksen käytön laajuudesta, selvitys ei voisi sisältää tekijän kannalta merkityksellistä tietoa.”(HE s. 101)

Suomen Yrittäjät

Suomen Yrittäjät pitää raportointivelvoitetta selkeästi pidemmälle menevänä kuin mitä DSM-direktiivi edellyttää. Esityksen mukainen malli jättää osin epäselväksi sen, mitä raportoinnissa täytyy ottaa huomioon ja mikä on alakohtaisten käytänteiden ja tekijänoikeuden haltijan ja käyttäjän välisen sopimuksen merkitys.
Säännös soveltuisi myös työ- ja virkasuhteissa luotuihin teoksiin. Kuitenkin erityisesti työsuhteen puitteissa luotujen teosten osalta työntekijät ovat useimmiten varsin hyvin selvillä siitä, miten teoksia hyödynnetään työnantajan liiketoiminnassa. Tällöin ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää, että työnantaja erikseen antaisi kirjallisen selvityksen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä. Säännöstä pitäisi ensisijaisesti muuttaa siten, että raportointivelvoite ei koskisi lainkaan työ- tai virkasuhteessa luotuja teoksia. Toissijaisesti säännöstä pitäisi täsmentää siten, että raportointivelvoite ei soveltuisi, jos tekijä on tosiasiallisesti tai perustellusti tietoinen teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä ja hänelle maksetusta korvauksesta.

- Vastine:
  Hallituksen esityksen sivulla 101 todetaan seuraavasti: ”Joissain tapauksissa työehtosopimuksissa on voitu sopia selvityksen antamisesta työsopimusta tarkemmin, jolloin työehtosopimuksen ehtoihin voidaan tukeutua. Työehtosopimusten tai muiden kollektiivisten sopimusten mukaisia ehtoja selvityksen antamisesta olisi lähtökohtaisesti pidettävä asianmukaisina. Säännöksen mukaan on otettava huomioon myös kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat.”
- Se, että tekijä jossakin tilanteessa tietää, että teosta on käytetty ei ole direktiivin vaatimusten valossa riittävää, vaan tarkemmasta tilityksestä on tarvittaessa luotava käytännöt kullakin alalla.

Tekijäfoorumi

Jotta tekijä voi arvioida, onko hän saanut ehdotetun lain 28 a §:n edellyttämän asianmukaisen ja oikeasuhteisen korvauksen teoksensa hyödyntämisestä ja onko hänellä oikeus 29 §:n mukaiseen lisäkorvaukseen, on tekijän saatava kattavat tiedot teoksen hyödyntämisestä. Ilman tietoja korvauksen oikeellisuutta on täysin mahdotonta arvioida. HE:ssa ehdotettu selvitysvelvollisuus koskee vain kaupallista hyödyntämistä, josta on tullut tuloja. Tämä rajaus ei ole direktiivin mukainen. Ehdotettu muotoilu uhkaa jättää avoimuusvelvoitteen ulkopuolelle paljon teosten hyödyntämistapoja, joilla voi olla tekijälle taloudellista merkitystä. Luovutuksensaaja on voinut hyötyä teoksesta kaupallisesti tai käyttää teosta laajasti, vaikka hyödyntämisestä ei olisi tiettynä aikana syntynyt teokseen kohdennettavissa olevaa tuloa. Esimerkiksi digilehden tilaaja maksaa koko lehdestä, eikä tuloa voida kohdistaa yksittäiseen artikkeliin tai kuvaan. Sama koskee suoratoistopalveluja kuten Netflixiä tai Spotify:ta.

30 a §:n 1 momentista **tulee poistaa kohta**: ”Selvitys on annettava, jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään.”

- Vastine:
  Lausunnonantajan väittämää rajausta ei ole tehty. Pykälä koskee säännöllisesti annettavaa selvitystä, joka edellyttää, että tekijän korvaus riippuu teoksen käytön määrästä tai että luovutuksensaaja saa tuloja teoksen käytöstä. Selvitystä olisi annettava hallituksen esityksen perustelujen mukaan *”Oikeus selvityksen saamiseen koskee niin vastikkeellisia kuin vastikkeettomia oikeudenluovutuksia”.. ”Mikäli esimerkiksi käytöstä ei ole syntynyt tuloja, riittää, että käyttäjä ilmoittaa siitä tekijälle. Pelkästään se seikka, ettei teoksen hyödyntäminen tiettynä hetkenä tuota voittoa, ei kuitenkaan voisi olla peruste olla antamatta selvitystä. Ehdotettu säännös muodostaa luovutuksen saajalle teoksen hyödyntämistä koskevan avoimuusvelvoitteen.”* (HE s. 101)
- Perusteluissa on täsmennetty, että Direktiivin 72 ja 75 johdantokappaleen mukaan tekijät tarvitsevat tietoa arvioidakseen teoksen hyödyntämisestä syntyneen taloudellisen arvon. Direktiivin mukaan toimenpiteillä tulisi varmistaa korkeatasoinen avoimuus eri hyödyntämistapojen, kaikkien hyödyntämisestä syntyneiden tulojen ja tekijälle maksettavan korvauksen osalta.
- **OKM katsoo, että lausunnonantajan esittämää poistoa ei ole tarvetta tehdä.**

Näyttelijäliitto

Epäselväksi jäisi lisäksi, että pitäisikö luovutuksensaajan eli esim. tv-tuotantoyhtiön raportoida sarjan uusinnoista tai vod-käytöstä kerran vuodessa, jos se on saanut esim. Elisa-viihteeltä korvauksen viiden vuoden käytöstä tuotannon myytyään eikä se siten nimenomaisesti saisi tulovirtoja vaikka vuosina 4-5 tai kun esim. tv-sarjan käyttöoikeuksia luovutetaan Netflixille osana laajempaa katalogin käyttöoikeuksien luovutusta ja esitetään väite, ettei juuri tuo teos tuota tuloja tai esim. tv-sarjan käyttöoikeuksia luovutetaan uuden tilattavan sarjan ”kylkiäisenä”.

- Vastine:
  HE:n mukaan säännöllinen selvitys on annettava ”säännöllisesti ja vähintään kerran vuodessa ajantasaiset, merkitykselliset ja kattavat tiedot teoksensa hyödyntämisestä” ja ” jos luovutuksensaajalla on ollut tuloja teoksen hyödyntämisestä tai tekijälle maksettava korvaus riippuu siitä, missä laajuudessa teosta käytetään.” (s. 100 – 101) OKM katsoo, että lausunnonantajan luettelemissa tapauksissa syntyy oikeus saada selvitystä säännöksen kriteerien täyttyessä (kun oikeuksia luovutetaan eteenpäin, saa luovutuksensaaja niistä tuloja). Selvitystä tulisi voida saada siitä av-teoksesta, johon lähioikeuden haltija (esimerkiksi näyttelijä) on osallistunut, riippumatta sisältyykö siihen useampi teos. Selvityksen laajuutta arvioitaessa on otettava huomioon alojen erityispiirteet ja käytännöt, työehtosopimukset ja mahdolliset muut merkitykselliset kollektiiviset sopimukset, olemassa olevat raportointikeinot, selvityksen antamisesta aiheutuva hallinnollinen rasitus sekä kaikki muut asian arviointiin vaikuttavat seikat. Yleisradio ei toimi kaupallisin ehdoin samalla tavalla kuin kaupallisesti toimivat lähettäjäyritykset. Oikeus selvitykseen koskee kuitenkin myös tällaista toimintaa ja toimialalla olisi luotava käytännöt, joissa selvitysvelvollisuus täyttää direktiivin vaatimukset.

30 b § Oikeudenluovutuksen peruuttaminen

Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät

Kannatetaan työ- ja virkasuhteessa luotujen teosten rajaamista pois säännöksen soveltamisalasta. Pidetään välttämättömänä, että peruutusoikeus koskee vain tilanteita, joissa teosta ei ole lainkaan hyödynnetty.

- Vastine:
  HE:n säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 102 todetaan*:* ”Se, milloin oikeus peruuttamiseen syntyy, ehdotetaan riippuvan siitä, mitä on kullakin alalla niiden erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen pidettävä kohtuullisena. Direktiivin mukaan peruuttamismekanismista voidaan säätää kansallisessa laissa joustavalla tavalla. Peruuttamisoikeus olisi siten olemassa silloin, kun teosta ei ole lainkaan hyödynnetty, mutta myös silloin, kun teosta on hyödynnetty mutta myöhemmin kuin tekijällä alan käytäntöjen perusteella oli aihetta odottaa.” Säännöksen tavoitteena on varmistaa, että tekijän sopimuskumppani ei voisi ostaa yksinoikeuksia teokseen tarkoituksenaan estää sen pääsy markkinoille, millä olisi kielteinen vaikutus niin tekijöiden sananvapauteen ja mahdollisuuteen harjoittaa elinkeinoaan kuin teosten saatavuuteenkin. Tämä vastaa direktiivin johtolauseessa 80 mainittua,

jonka mukaan ” tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden olisi voitava kohtuullisen ajan kuluttua hyödyntää oikeuksiensa peruuttamiseksi mekanismia, jolla he voivat siirtää tai lisensoida oikeutensa toiselle henkilölle”.

Keskuskauppakamari

Oikeudenluovutuksen tekijänoikeuteen peruuttaminen on keskuskauppakamarin mukaan: ”huomattavaa puuttumista sopimusvapauteen, mistä aiheutuu oikeudellista epävarmuutta.”-- ”Hallituksen esityksessä ei ole huomioitu tilannetta, jossa teoksesta on syntynyt useita versioita, joista julkaistavaksi on valittu yksi.”-- ”Ehdotuksessa ei myöskään ole huomioitu erilaisia teoslajeja…”

- Vastine:
  Peruuttamisoikeus on direktiivin 22 artiklan asettama, Euroopan unionin tasolla kyseisen oikeuden EU-tasolla harmonisoiva sääntö, jota ei voi jättää kansallisesti täytäntöön panematta. Se, milloin oikeus peruuttamiseen syntyy, ehdotetaan riippuvan siitä, mitä on kullakin alalla niiden erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen pidettävä kohtuullisena. Kaikkia mahdollisia yksittäistapauksia ei voi eikä tule lakitasolla säädellä. Kuten jo vuodesta 1983 Suomessa voimassa olleissa sopimuksen kohtuullistamista koskevissa oikeustoimilain säännöksissä ilmenee, kysymys on kokonaisharkinnasta, jossa täytyy ottaa yhtenä monista kokonaisarvosteluun vaikuttavista seikoista kunkin yksittäistapauksen erityispiirteet huomioon.

Medialiitto

Medialiitto pitää välttämättömänä lisätä valiokuntakäsittelyssä 30 b §:n 1 momenttiin tai sitä koskeviin perusteluihin, että tekijän peruutusoikeus koskee vain tilanteita, joissa teosta ei ole lainkaan hyödynnetty. Se vastaa DSM-direktiivin sanamuotoa ja tarkoitusta. Oikeuksien peruminen osittain olisi lisenssinsaajan kannalta kohtuutonta.

- Vastine:
  Pykälässä todetaan, että ”Jos teosta, jonka osalta tekijä on siirtänyt yksinoikeuden tai yksinomaisen käyttöoikeuden, ei ole hyödynnetty kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen kohtuullisen ajan kuluessa oikeuden luovutusta koskevan sopimuksen tekemisestä…”
- Direktiivi ei edellytä, että peruuttamisoikeus olisi vain silloin kuin käyttöä ei ole ollut ”*lainkaan*”. On myös mahdotonta määritellä käyttövelvoite näin tiukasti, sillä tilanteet vaihtelevat toimialalta toiselle. Tärkeintä on, että teosta hyödynnetään siten, kun siitä on sovittu. Säännös vahvistaa tekijän oikeutta peruuttaa oikeudenluovutus, mikäli käyttöä ei ole tapahtunut senkään jälkeen, kun tekijä on asiasta luovutuksensaajalle ilmoittanut.

Tekijäfoorumi, Näyttelijäliitto30 b §:ssä työ- ja virkasuhteessa luodut teokset on direktiivin vastaisesti rajattu kokonaan peruuttamisoikeuden ulkopuolelle. Säännös lähentelee työsuhdetekijänoikeutta. Esimerkiksi Ruotsissa implementoidussa laissa vastaavaa rajoitusta ei ole. 30 b §:n 3 momentista tulee **poistaa lause***:*

”Mitä 1 momentissa säädetään, ei sovelleta työ- tai virkasuhteesta johtuvia tehtäviä täytettäessä luotuun teokseen.”

Ehdottamamme muutos kääntäisi olettaman tekijöitä suojaavaan muotoon: ensisijaisesti peruuttamisoikeus koskisi kaikkia, mutta sen rajoituksista voitaisiin sopia kollektiivisesti. Elokuvateoksien peruminen ja oikeuksien siirtäminen taholle, joka voisi niitä käyttää, edellyttäisi kaikkien tekijöiden ja esiintyvien taiteilijoiden perumisen ja siirron. Jos työsuhteessa oleva ohjaaja ja näyttelijät eivät voisi perua ja siirtää oikeuksia uudelle käyttäjälle, ei oikeutta perumiseen ja oikeuksien siirtoon toisaalle voi ei-työsuhteisetkaan de facto toteuttaa eikä direktiivin tarkoitus toteudu.

- Vastine:
  Direktiivi ei mainitse työ- ja virkasuhteita eikä näin ollen ole selvää, onko tarkoitus, että kyseenomaisia tekijän asemaa sopimustilanteissa parantavia säännöksiä olisi sovellettava myös niihin.
- Työ- ja virkasuhteita koskevat tilanteet on rajattu ulkopuolelle siitä käytännön syystä, että niiden käyttäminen johtaisi työoikeuden ja tekijänoikeuden ristiriitaan. On mahdollista, kuten lausunnonantaja toteaa, että työsuhteiset, itsensä työllistävät tekijät ja esittävät taiteilijat joutuvat tältä osin keskenään eri asemaan. Siksi onkin parempi, että niillä toimialoilla, joilla halutaan sopia jotakin työsuhteisista oikeudenluovutuksista ja ennen kaikkea tilanteista, joissa oikeudenluovutuksen voi peruuttaa, voidaan jättää kollektiivisen sopimuksen, kuten työehtosopimuksen varaan.
- Lausunnonantajan ehdotus ei ole hyväksyttävissä

30 b §:n 1 momenttia tulee muuttaa seuraavasti: “Jos teosta, jonka osalta tekijä on siirtänyt yksinoikeuden tai yksinomaisen käyttöoikeuden, ei ~~ole hyödynnetty~~ **hyödynnetä** kunkin alan erityispiirteet ja käytännöt huomioon ottaen kohtuullisen ajan kuluessa...”

- Vastine:
  HE on muotoiltu ottaen huomioon tilanteen, jossa tekijä on havainnut, että teosta ei ole hyödynnetty, jonka jälkeen tämä voi muistuttaa asiasta ja lopulta peruuttaa oikeudenluovutuksen tai muuttaa se ei-yksinomaiseksi. Suurta merkitystä muotoilulla ”ei ole hyödynnetty”/ ”ei hyödynnetä” ei OKM:n mukaan ole, jonka vuoksi tarvetta muuttamiselle ei ole.

45 § Esittävä taiteilija

Näyttelijäliitto

Nyt HE tehtävät muutokset toivottavasti kannustavat sopimuskulttuurin kehittämiseen myös Suomessa. Suomessa näyttelijät joutuvat luovuttamaan elokuva- ja tv-töissä oikeutensa kertakorvausta vastaan. Elokuvateatterimenestys tai tv-sarjan pitkäaikainen käyttö tai lukuisat uusinnat eivät kerrytä näyttelijöille tekijänoikeustuloja – toisin kuin muualla.

Suomessa näyttelijöiden elokuva- ja tv-töistä saamat palkka ja tekijänoikeustulot eivät kestä pohjoismaista vertailua. Näyttelijöiden palkkakulut JA heille maksetut tekijänoikeuskorvaukset maksetaan suoraan elokuvan budjetista etukäteen ja ne ovat yhteensä noin 11 % (lähde: SES) ja tv-tuotantojen budjeteissa saamiemme tietojen mukaan 5-15 %. Suomessa näyttelijöille kertyy budjeteista maksettuina kertakorvauksina ja nk. sekundäärikäytön (opetuskäyttö, hyvitysmaksu ja verkkotallennus) korvauksina tuloja vuodessa n. 5 miljoonaa euroa... Suomalaiselle maksetaan pienempi palkka ja lunastetaan kaikki oikeudet kertakorvauksella – tanskalaisella on parempi palkka ja hän saa tekijänoikeustuloja teoksen käytöstä ja tulovirroista. Suomalaisen näyttelijän osuuden tekijänoikeustuloista saa joku muu kuin kyseinen näyttelijä.

- Vastine:
  Lainmuutoksen taustalla on poliittinen päätös parantaa esittävien taiteilijoiden oikeuksien Pohjoismaiselle tasolle. Voimassaolevassa laissa esittävillä taiteilijoilla on ollut verkkoympäristön osalta vain pyynnöstä tapahtuvaa yleisölle välittämistä koskeva oikeus. Lainmuutos mahdollistaa näyttelijöille neuvotteluaseman koskien laajemmin erilaisia esitysten käyttötilanteita.

APFI, MTV Oy

DSM-direktiiviin tai verkkolähetysdirektiiviin sisältymättömät lisäykset tekijänoikeuslakiin, kuten näyttelijöiden yksinoikeuden laajentaminen, eivät ole perusteltuja eikä hyväksyttäviä. Muutosehdotus on kestämätön ja erittäin haitallinen audiovisuaalisten teosten tuotannolle Suomessa. Se puuttuisi perustuslaissa turvattuun elinkeinovapauteen ja omaisuudensuojaan. Esitys epätasapainossa tuottajan oikeuksiin nähden, sillä tuottaja kantaa vastuun ja taloudellisen riskin tuotannosta sekä mahdollistaa muiden tuotantoon tai sen jakeluun liittyvien osapuolten ansainnan.

MaRa ry

MaRa toteaa hallituksen esityksen vaikutusarviot ovat puutteelliset. Siinä ei arvioida miten käytännössä oikeuksien käytöstä sopiminen pystytään hoitamaan ulkomaisten ja kotimaisten tuotantojen osalta ja eri käyttöyhteyksissä, vai johtaako muutos hallitsemattomaan ja epäselvään tilanteeseen. Oikeuksien laajennusehdotus ei koske elokuvan tai muun kuvatallenteen julkisen esittämisen (=esittäminen julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle) osalta vain elokuvateattereita vaan muitakin esitystilanteita, mikä jää esityksessä ja sen vaikutusarvioissa kertomatta ja analysoimatta.

Tekijänoikeuksien käyttäjien neuvottelukunta

EU-sääntelyn tarkoituksena on harmonisoida jäsenvaltioiden tekijänoikeussääntelyä. Esitetty näyttelijöiden oikeuksien laajennus on tehty pikaisesti ja ilman vaikutusarviota. Mahdollinen muutos tulee tehdä vasta, jos EU päättää liittyä vuonna 2012 solmittuun Pekingin audiovisuaalisia esityksiä koskevaan sopimukseen.

Esitykseen esitetään esittävien taiteilijoiden oikeuksien laajentamista siten, että esiintyvien taiteilijoiden suostumus vaadittaisiin jatkossa esityksen sisältävän tallenteen esittämiseen julkisesti esitystapahtumassa läsnäolevalle yleisölle ja välittää yleisölle johtimitse tai johtimitta. Käytännössä muutos antaisi näyttelijöille ja muille esiintyville taiteilijoille uuden oikeuden kieltää audiovisuaalisen teoksen esittäminen televisiossa tai

muussa sen kaltaisessa välittämisessä, joka ei tapahdu on demand -pohjaisesti, tai elokuvaan tallennetun esityksen esittämisestä elokuvateatterissa. Tämä muutosehdotus on kestämätön ja se olisi erittäin haitallinen audiovisuaalisten teosten tuotannolle Suomessa. Se puuttuisi tuottajien, lähettäjäyritysten ja elokuvajakelijoiden perustuslaissa turvattuun elinkeinovapauteen ja omaisuudensuojaan. Esitetty näyttelijöiden (esittävien taiteilijoiden) lähioikeuksien laajennus ei perustu nyt implementoitaviin DSM-direktiiviin eikä verkkolähetysdirektiiviin. Tällaisen muutoksen tekeminen edellyttäisi kattavaa vaikutusarviota ja kaikkien tekijänoikeusmarkkinoilla toimivien tahojen aikaista osallistamista ja kuulemista. Näkemyksemme mukaan esitys on hätiköity, ja on omiaan rapauttamaan toimintaympäristön oikeusvarmuutta av-alalla. Tämä, kuten muutkin kansalliset, DSM-direktiivin perustumattomat muutostarpeet, tulisi käsitellä tekijänoikeuslakiuudistuksen ns. toisessa paketissa kattavan vaikutusarvioinnin ja kuulemisten kera. Yllä mainituin perustein esitetään, että 45 § ja 46 a § muutoksesta luovutaan.

- Vastine:
  Näyttelijöiden oikeudet on päätetty poliittisella päätöksellä laajentaa Pohjoismaiselle tasolle, vaikka asia ei liity DSM- taikka verkkolähetysdirektiiviin.
- HE:n ehdotus perustuu poliittiseen päätökseen laajentaa näyttelijöiden oikeudet Pohjoismaiselle tasolle. Sopeutuminen muuttuneisiin neuvottelutilanteisiin kestää aikansa. Kun kyse on Pohjoismaisella tasolla vakiintuneesta oikeuksien laajuudesta, on mahdollista hakea sieltä sopimuskäytännöille tukea.
- Kyseisistä lainmuutoksista ei voida luopua lausunnossa mainituilla perusteilla. Taustalla on vaikuttanut selvitys näyttelijöiden oikeuksien tilanteesta Pohjoismaissa, joka osoittaa, että Suomessa näyttelijöillä on muita Pohjoismaita heikompi asema.

50 § Lehtijulkaisun kustantaja

Medialiitto

Medialiitto kannattaa esityksen uutta lehtijulkaisun kustantajan suojaa ja sopimuslisenssiä (25 n §) lehtijulkaisuun sisältyvän teoksen käyttämisestä käsitteleviä pykäliä perusteluineen.

- Vastine: ei tarvetta

Google

HE:n säännöskohtaisia perusteluja muokataan poistamalla kursivoitu lause sivulta 108: “Tarkoituksena ei myöskään ole, että lehden otsikot, vaikka ne olisivat hyvin lyhyitä, eivät olisi kategorisesti suojan ulkopuolella. Otsikot ovat lehtijulkaisujen olennainen ja kaupallisesti merkityksellinen elementti.” tai muokataan viimeinen lause muotoon: “Otsikot voivat olla lehtijulkaisujen olennainen ja kaupallisesti merkityksellinen elementti.” Uudessa hallituksen esityksen tekstissä (s. 107) todetaan nimenomaisesti, että yleiskäyttöiset hakukoneet voivat kuulua käsillä olevan lähioikeuden soveltamisalaan. Direktiivi ei hakukoneita mainitse eikä kansallisen lainsäätäjän ole syytä tästä erikseen poiketa. Lain 50 § tulisi muuttaa seuraavasti kursivoidut sanat lisäämällä: Lehtijulkaisun kustantajalla on yksinomainen oikeus määrätä julkaisustaan valmistamalla siitä kappaleita ja välittämällä sitä yleisölle ansiotarkoituksessa siten, että *tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toteuttaman*

verkkokäytön kautta yleisöön kuuluvalla henkilöllä on mahdollisuus saada se saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.

- Vastine:
  Direktiivissä ei erikseen säädetä otsikoista. Niitä käsitellään 15 artiklan 1 kohdassa ja ehdotetussa 50 §:ssä kuten muutakin sisältöä. Lehtikustantajan lähioikeutta ei sovelleta lehtijulkaisun yksittäisten sanojen tai hyvin lyhyiden otteiden käyttöön. Siksi niitä ei ole perustelujen mukaisesti kategorisesti suljettu suojan ulkopuolelle. Otsikot ovat lehtijulkaisujen olennainen ja kaupallisesti merkityksellinen elementti.
- Hakukoneita ei ole suljettu soveltamisalan ulkopuolelle direktiivin 15 artiklassa. Tämän vuoksi poissuljentaa ei ole myöskään tehty ehdotetussa 50 §:ssä. Seikka on selvennetty perusteluissa.
- Direktiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaan suojaa on*: "tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien toimesta tapahtuvan niiden lehtijulkaisujen verkkokäytön osalta."* HE:ssä on nimenomaisesti säännöskohtaisissa perusteluissa todettu sivulla 106, että *"suoja on tarkoitettu kohdistuvaksi nimenomaisesti tietoverkossa tarjottavaan palveluun."* ja sen jälkeen on selostettu palvelun käsite 55 johdantokappaleeseen viitaten. Lisäksi sivulla 107 on viitattu direktiivin 54 johdantokappaleeseen, jonka mukaan suojamuodon tarkoituksena on antaa lehtikustantajille suojaa uudelleenkäyttöä vastaan mediaseuranta- ja uutiskoostepalveluissa, joille lehtijulkaisujen uudelleenkäyttö muodostaa tärkeän osan niiden liiketoimintamallia ja merkittävän tulonlähteen. Ehdotetun säännöksen soveltamisalasta ei direktiivin mukaisen sääntelyn puitteissa ole poikettu. Lausunnonantajan ehdottama muutos ei ole hyväksyttävissä.

54 a § Opetustoiminta ansiotarkoituksessa

Risto Linturi

Ongelmallisin kohta on 54 a § Opetustoiminta ansiotarkoituksessa "Mitä 14 §:n 2 ja 3 momentissa, 14 a §:n 1 momentissa ja 21 §:n 1 momentissa säädetään opetuksesta ja opetustoiminnasta, ei sovelleta opetukseen tai opetustoimintaan, jota harjoitetaan ansiotarkoituksessa", koska se vaikeuttaa rajoitusten käyttöä mm. opetusvientiä, jota harjoitetaan usein ansiotarkoituksessa. Direktiivin selityksessä hallituksen esitys toteaa: "Jäsenvaltiot voivat kuitenkin säätää, että tällaista rajoitusta ei sovelleta suhteessa esimerkiksi tiettyyn käyttötarkoitukseen tai tietyntyyppisiin teoksiin, kuten ensisijaisesti koulutusmarkkinoille tarkoitettuun materiaaliin tai nuotteihin, siltä osin kuin markkinoilla on helposti saatavilla soveltuvia lisenssejä, joilla annetaan lupa tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin tekoihin ja jotka kattavat oppilaitosten tarpeet ja erityispiirteet."

Myöhemmin rajoitukset kuitenkin esitetään kategorisesti siten, että ne eivät koske ansiotarkoituksessa tapahtuvaa koulutusta. Tämä siitä huolimatta, että yllä olevat ehdot eivät täyty. Monilla erityisaloilla esimerkiksi täydennyskoulutuksessa ja koulutusviennissä havainnollistamiseen liittyvään aineistoon soveltuvia lisenssejä ei ole millään kohtuullisella vaivalla saatavilla.

- Vastine:
  Lausunnonantaja katsoo, että lueteltujen rajoitussäännösten tulisi soveltua opetustoimintaan, jota harjoitetaan myös ansiotarkoituksessa, erityisesti täydennyskoulutuksessa ja koulutusviennissä. Tekijänoikeuslaissa olevat rajoitussäännökset soveltuvat direktiivissä säädetyllä tavalla vain EU:n sisämarkkinoilla tapahtuvaan rajat ylittävään yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ei-kaupalliseen käyttöön. HE sisältää pääsääntöisesti vain direktiiveistä johtuvia muutoksia.
- Direktiivin 5 artiklan 1 kohdassa todetaan, että rajoitus soveltuu, jotta sallitaan teosten ja muun suojatun aineiston digitaalinen käyttö yksinomaan opetuksen havainnollistamiseen, siltä osin kuin käyttö on perusteltua tavoiteltavan *ei-kaupallisen tarkoituksen vuoksi*. Opetustoiminnan olisi tapahduttava oppilaitoksen vastuulla sen tiloissa tai muissa paikoissa taikka suojatussa sähköisessä ympäristössä käytön yhteydessä mainitaan lähde ja myös tekijän nimi. Sopimuslisenssillä voi sopia rajoitussäännöstä laajemmasta käytöstä, kuten koulutusmateriaalin valmistamisesta ja kappaleiden saattamisesta yleisön saataviin.
- Koska direktiivin 5 artiklan mukainen ”teoksen havainnollistamista opetuksessa” koskeva säännös saatetaan laissa voimaan sopimuslisenssin ja sitä täydentävän rajoitussäännöksen yhdistelmällä, päätettiin selventää, että laissa jo ollutta ansiotarkoituksessa tapahtuvaa koulutusta koskevaa säännöstä rajataan niin, että se koskisi vain rajoitussäännöksen perusteella tapahtuvaa käyttöä. Sopimuslisenssillä, joka on EU-lainsäädännön hyväksymä laajennettu kollektiivinen lupa, voidaan sopia teosten käytöstä myös silloin, kun kyse on ansiotarkoituksessa tapahtuvasta käytöstä.

6 a luku Verkkosisällönjakopalvelut

55 a § Määritelmä

EFFI, Coss ry, GitHub

Ehdotetun 55a § määritelmästä puuttuu direktiivin 2 artiklan 6 kohdan edellyttämä rajaus "avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehitys- ja jakoalustojen kaltaisten palvelujen tarjoajat [...] eivät ole tässä direktiivissä tarkoitettuja 'verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajia'." Sellainen palveluhan voi hyvin toimia myös voittoa tavoitellen. Direktiivin kanssa ristiriidassa on myös 55 a § perusteluissa esitetty käyttäjän käsitteen rajoittaminen yksityishenkilöihin. Direktiivistä moista rajausta ei löydy, vaan se koskee yhtä lailla yrityksiä, yhdistyksiä ja viranomaisiakin.

- Vastine:
  Tekijänoikeuslaki sisältää vain vähän määritelmiä. Määritelmien on oltava selviä. Koska avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehitys- ja jakoalustoilla yhtenä monesta poissuljetusta kategoriasta *on muu päätarkoitus kuin ehdotetun säännöksen alussa mainittu*, ei niitä mainita verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan määritelmässä pykälätasolla, vaan ne on jätetty ulkopuolelle direktiivin mukaisesti ja mainittu nimenomaisesti vain perusteluissa.
- Ehdotetussa 55 a §:ssä todetaan: ”Palveluntarjoajalla tarkoitetaan tässä luvussa verkkosisällönjakopalvelun tarjoajaa, joka tarjoaa tietoyhteiskunnan palvelua, jonka päätarkoituksena tai yhtenä päätarkoituksista on säilyttää suuri määrä käyttäjiensä palveluun tallentamia suojattuja teoksia, jotka palveluntarjoaja organisoi ja joita se markkinoi voitontavoittelua varten ja joihin se antaa yleisölle pääsyn.”
- HE:n säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 113 todetaan: ”Verkkosisällönjakopalveluina ei direktiivin 62 johdantokappaleen mukaan voida pitää sellaisia palveluita, joilla on jokin muu päätarkoitus. Esimerkkeinä soveltamisalan ulkopuolelle jäävistä palveluista mainitaan direktiivin 2 artiklan 6 kohdassa ja 62 johdantokappaleessa sähköiset viestintäpalvelut, yritystenväliset pilvipalvelut, pilvipalvelut, joihin kuluttajat voivat ladata sisältöä omaan käyttöönsä, sekä verkossa toimivat markkinapaikat. Markkinapaikkojen päätoimintaa on yleensä verkossa tapahtuva vähittäiskauppa, johon ei sisälly pääsyn antaminen tekijänoikeudella suojattuun sisältöön. Määritelmän ulkopuolelle jäisivät direktiivin 2 artiklan 6 kohdan mukaan myös avoimen lähdekoodin ohjelmistojen kehitys- ja jakoalustat, voittoa tavoittelemattomat koulutusalan tai tieteellisten tietovarastojen sekä voittoa tavoittelemattomien verkkoensyklopedioiden kaltaiset palveluiden tarjoajat. Direktiivin luettelo palveluista, jotka jäävät verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan määritelmän ulkopuolelle, ei ole tyhjentävä. Arvio siitä, onko kyse 6 a luvun soveltamisalaan kuuluvasta palveluntarjoajasta, on tehtävä määritelmän kriteerien pohjalta tapauskohtaisesti. ”
- Ehdotus kyseenomaisen elementin lisäämisestä pykälään ei ole perusteltua

55 b § Oikeudelliset lähtökohdat

APFI, IPR UNIVERSITY CENTER, Mikko Alatalo

DSM-direktiivin 17 artiklan ensimmäistä kohta poikkeaa esityksen 55 b § 1 momentista. Direktiivin teksti kuuluu: ”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitetun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon.” Esityksen teksti kuuluu: ”Jos teoksia tallennetaan palveluntarjoajan palveluun, palveluntarjoaja välittää ne yleisölle siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada ne saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.” 1) Ero on olennainen, koska se kohdistuu palveluntarjoajan vastuun alkamisen hetkeen ja tapaan, joista ei tulisi olla oikeudellista epäselvyyttä tai eroavuutta Suomessa muihin EU-maihin verrattuna. Käsitteiden tulkinnan elämiselle tekniikan kehittymisen ja Euroopan unionin tuomioistuimen tulkintakäytännön myötä on jätettävä tilaa. Ainoa keino pysyä mukana tässä kehityksessä on valita direktiivin sanamuodon mukainen määritelmä

Kopiosto

Nyt ehdotettu säännös (55 b § 1 mom) kattaisi vain yleisölle välittämisen. Yleisön saataville saattaminen on laajempi kuin yleisölle välittäminen, joten pykälän tekstiin tulisi lisätä myös yleisön saataviin saattaminen.

Teosto, Luovan työn tekijät ja yrittäjät ry (Luovat ry), Gramex äänitemusiikin tekijänoikeusjärjestö ry (Gramex) , Musiikkituottajat – IFPI Finland ry (IFPI), Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus (TTVK)

55 b §:n 1 momentin mukainen vastuu on tarkennettava alkamaan siitä, kun palveluntarjoaja antaa yleisölle pääsyn käyttäjien palveluun lataamiin teoksiin, ja pykälään on sisällytettävä myös teosten yleisön saataviin saattaminen tekijänoikeudellisesti merkityksellisenä toimena.

Esitämme, että 55 b § 1 momenttia tarkennetaan seuraavalla tavalla: ”Palveluntarjoaja suorittaa yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon.”

Mikko Alatalo

Lakiesityksen 55b.1§:ssä kavennettaisiin jonkin verran sitä, missä tilanteessa palveluntarjoajan vastuu alkaisi.

- Vastine:
  Lausunnonantajien näkemykset perustuvat osittain virheelliseen direktiivin tulkintaan. Direktiivi luettelee kaksi vaihtoehtoista oikeutta, joiden olisi kuuluttava sääntelyn piiriin.
- Direktiivin 17 artiklan 1 kohdassa säädetään: Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitetun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin

saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin tai muuhun suojattuun aineistoon."

- Näissä oikeuksissa on kyse Suomen tekijänoikeuslaissa tarkoittamasta "yleisölle välittämisestä", joka on osa "yleisön saataviin saattamista" koskevia taloudellisia oikeuksia. Näihin sisältyvät yleisölle välittämisen lisäksi analogisessa eli fyysiset käyttötavat kuten teoksen julkisen esittämisen, julkisen näyttämisen ja kappaleiden levittämisen oikeudet. Nämä oikeudet eivät ole relevantteja verkkosisällönjakopalveluiden osalta, joita tarjotaan yleisölle verkossa.
- Verkkosisällönjakopalveluita koskevan uuden vastuusääntelyn erityinen piirre on, että palveluntarjoaja ei itse lataa teoksia palveluun, eikä siten ole ollut vastuussa lupien hankinnasta.
- HE ehdotus korjaa tämän puutteen säätämällä, että palveluntarjoaja suorittaa tekijänoikeudellisesti merkittävän teon, kun se välittää yleisölle ne teokset, joita palvelun käyttäjä on palveluun ladannut. Palveluntarjoajan vastuu alkaa, kun kyseiset teokset välitetään yleisölle. Tällä tavalla yleisö saa pääsyn palveluun ladattuihin teoksiin. Palveluntarjoajan on hankittava luvat näihin teoksiin ja muihin suojattuihin aineistoihin. Kyse on selvästä säännöksestä, ja se on yhteentoimiva muun voimassaolevan lain käsitteistön kanssa.
- HE:ssä esitetään vastuuta palveluntarjoajalle hankkia lupa myös tilanteessa, jossa tämä ei itse lataa teoksia palveluun vaan ainoastaan antaa yleisölle niihin pääsyn. Tämä toimi on pyynnöstä tapahtuvaa yleisölle välittämistä, sekä teosten että lähioikeuksilla suojatun sisällön osalta. Tämän vuoksi ei ole perusteltua säätää, että velvollisuus hankkia lupa koskisi muuta kuin pyynnöstä tapahtuvaa yleisölle välittämistä, jota on ennen kaikkea lähettäminen radiossa ja televisiossa.
- Soveltamisala ei kapene, vaikka muotoilu "ei kuulosta samalta" kuin direktiivissä. HE:ssa ehdotetussa muodossa mutta on säädetty noudattaen tekijänoikeuslain systematiikkaa.
- Mikäli lainkohtaa ehdotettaisiin selvennettäväksi, direktiivin tekstiä ei voida kuitenkaan käyttää "sellaisenaan", kuten lausunnonantaja esittää, koska käsitteet eroavat TeKL käytetyistä. Lisäksi 2 mom. rakentuu 1 mom., joten sekin pitäisi sitten muuttaa.

55 c § Palveluntarjoajan vastuu ja vastuuvapaus

EFFI

Pykälän edellyttämien toimenpiteiden oikeasuhtaisuutta arvioitaessa pitäisi huolehtia siitä, ettei epäsuorastikaan edellytetä palveluun ladattavan sisällön yleistä valvontaa eikä teknisiä ratkaisuja, jotka käytännössä pakottaisivat palveluntarjoajat turvautumaan ulkopuolisiin, suurten toimijoiden toteuttamiin menetelmiin. Erityisesti pitäisi kieltää suodatuksen ulkoistaminen tavalla, joka johtaisi kaikesta suomalaisen palveluntarjoajan sivuille ladattavasta materiaalista välittyvän tietoa vaikkapa amerikkalaiselle tai kiinalaiselle suuryritykselle.

- Vastine:
  Yleistä valvontavelvollisuutta ei ole. Tarvittavat toimenpiteet tekijänoikeuden loukkausten estämiseksi siinä laajuudessa kuin direktiivin mukainen kansallinen toimeenpano edellyttää on joko verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan itsensä kehitettävissä tai hankittavissa vapailta markkinoilta yleisen sopimusvapauden ja markkinatalouden puitteissa, olipa se Suomesta tai muualta.

Ehdotettu sanamuotohan tarkoittaisi, että jos pääsy vain estetään kohdan 3 mukaisesti, siitä ei tarvitsisikaan ilmoittaa. Joka tapauksessa siihen pitäisi lisätä velvollisuus ilmoittaa mistä teoksesta on kyse ja kuka on sen tekijä tai oikeudenhaltija.

- Vastine:
  Lausunnonantajan väite ei pidä paikkaansa. Ehdotettu 55 c § 3 momentti kuuluu: ”Jos palveluntarjoaja estää 1 momentin 2 kohdan mukaisesti pääsyn teokseen **tai** poistaa teoksen 1 momentin 3 kohdan mukaisesti, palveluntarjoajan on ilmoitettava tästä viipymättä palvelun käyttäjälle.” Estotoimenpiteestä seuraa, että eston ilmoituksen yhteydessä kerrotaan, mihin aineistoon pääsy on estetty ja kenen toimesta (tiedot perustuvat tekijän antamiin tietoihin, joilla teos on tunnistettu).

55 e § Teosten laillinen käyttö palvelussa

EFFI, IPR University Center

Tällä hetkellä 55 e § 1 momentin rajaus on jokseenkin epäselvä. Siinä viitataan aluksi kaikkiin käytettävissä oleviin tekijänoikeuslaissa oleviin tekijäoikeutta rajoittaviin säännöksiin. Seuraavassa lauseessa kuitenkin puhutaan vain siteeramisesta ja parodiasta. Tämä jättää epäselväksi voisiko palvelun käyttäjä vedota palveluun tallentaman sisältönsä osalta vaikkapa 25 § 2 momentin mukaiseen julkistetun tai luovutetun taideteoksen toissijaiseen sisällyttämiseen.

- Vastine:
  Ehdotettu 55 e § 1 momentti kuuluu: ”Palveluntarjoajan ja tekijän välinen 55 c §:n 1 momentissa tarkoitettu toiminta ei saa johtaa siihen, että sillä estetään palvelun käyttäjän palveluun tallentamien sellaisten suojattujen teosten saatavuus, joiden käyttö ei loukkaa tekijänoikeutta. Näihin kuuluvat suojatut teokset, joita käytetään **jonkin tämän lain tekijänoikeutta rajoittavan säännöksen perusteella**. Palvelun käyttäjä saa siten tallentaa käyttäjälähtöiseen sisältöön sisältyvän teoksen tai teoksen osan välitettäväksi palvelussa yleisölle **myös silloin, kun** teosta siteerataan 22 §:n nojalla tai teosta käytetään parodian yhteydessä 23 a §:n nojalla.” Ehdotettu säännös ei jätä mitään epäselvyyttä tai tulkinnanvaraisuutta asiassa.

55 f § Toimenpiteet laillisen käytön varmistamiseksi

Audiovisual Producers Finland – APFI, Medialiitto, Kopiosto, Teosto, Luovat ry, Gramex, TTVK, Medialiitto, Google, Mikko Alatalo

Esityksen mukaan automaattisia estämiskeinoja saadaan käyttää vain silloin, kun on suurella todennäköisyydellä oletettavissa, että kysymys on tekijän oikeuksia loukkaavasta suojatun teoksen välittämisestä yleisölle. Perustelujen mukaan tämä tilanne on kyseessä, kun oikeudenhaltijat ovat antaneet palveluntarjoajalle merkitykselliset ja tarvittavat tiedot suojattujen teosten tunnistamiseksi ja estämiseksi. Säännös asettaa automaattisen eston kynnyksen turhan korkealle, eikä se perustu DSM-direktiivin sanamuotoihin. Esityksen 55 f

§:n 2 momentti tulisi poistaa. HE:ssä 55 f § 2 momentissa automaattisille estämiskeinoille asetettu ”suurella todennäköisyydellä” edellytys ei perustu direktiiviin.

- Vastine:
  HE viittaa automaattisen estomenetelmien käyttöön siitä syystä, että voidaan todeta niiden olevan tarpeen palveluntarjoajan velvoitteiden tehokkaan toteutuksen kannalta. Silti on huolehdittava myös siitä, ettei niitä käytetä vastoin yleistä suodattamisen kieltoa. Direktiivi kieltää yleisen suodatusvelvollisuuden, joka merkitsisi kaiken palveluun ladatun sisällön suodattamista. Se ei sen sijaan mainitse automaattisia estämiskeinoja, vaikka niiden käyttö on ilmeisen tärkeää verkkosisällönjakopalveluissa, joihin ladataan nopeassa tahdissa tekijänoikeuden suojaamaa sisältöä. HE:ssä on perusteltu tällaisten teknologioiden käyttöä tilanteissa, joissa tietyn alan teoksia käytetään luvattomasti merkittävästi ja niistä on lähetetty merkitykselliset ja tarvittavat tiedot teosten tunnistamiseksi.
- Myös Euroopan tuomioistuimen tuomiossa hyväksytään automaattisten suodatuskeinojen käyttö perusoikeusnäkökulmasta, sillä kyse on tekijänoikeuden valvonnan kannalta perustellusta erityisestä valvonnasta. Toteuttamisessa on silti kiinnitettävä huomiota perusoikeuksien toteutumiseen.
- Säännöksellä varmistetaan sekä direktiivin 17 artiklan 7 kohdan velvoite, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajien ja oikeudenhaltijoiden välinen yhteistyö ei saa johtaa siihen, että estetään käyttäjien palveluun lataamien sellaisten teosten tai muun suojatun aineiston saatavuus, jotka eivät loukkaa tekijänoikeutta ja lähioikeuksia, myös silloin, kun tällaiset teokset tai muu suojattu aineisto kuuluvat poikkeuksen tai rajoituksen soveltamisalaan, että direktiivin 17 artiklan 8 kohdan velvoite, jonka mukaan 17 artiklan soveltaminen ei saa johtaa yleiseen seurantavelvoitteeseen. Ehdotettu säännös vastaa Ruotsin ehdotuksen vastaavaa säännöstä.

EFFI, IPR University Center

Pykälä on muotoiltu niin, ettei se käytännössä toimisi lainkaan ja on selkeästi ristiriidassa direktiivin kanssa. Tuomioistuimen ratkaisun valossa on vaikea nähdä miten automaattisuodatusta voisi käyttää muuten kuin täysin vastaavan sisällön kanssa.

- Vastine:
  Direktiivi edellyttää HE:ssa esitettyä sääntelyä. Vasta käytäntö osoittaa direktiivissä ehdotetun sääntelyn toimivuuden tai toimimattomuuden. Kaikki muu on väistämättä spekulaatiota. Kun direktiivi tältä osin jättää tasapainottamisen kriteerit auki, on 17 artiklan 7 kohdan asettaman velvoitteen vuoksi kriteeriksi asetettu suuri todennäköisyys.
- Lausunnossa mainitussa EUT:n tuomiossa C-401/19 viitataan EUT:n ratkaisuun asiassa C-18/18 Gla-Wischnig-Piesczek v. Facebook Ireland Limited, joka koski muuta kuin tekijänoikeutta koskevaa asiaa. Siinä todetaan automaattisista suodattamiskeinoista kohdassa 46: *”...kuvatun kaltainen velvollisuus on yhtäältä riittävän tehokas loukkaavien väitteiden kohteeksi joutuneen henkilön suojaamiseksi, koska se ulottuu myös* vastaavan sisältöisiin tietoihin. *Toisaalta kyseistä suojaa ei taata hosting-palvelun tarjoajalle asetetun ylimitoitetun velvoitteen avulla, koska sen edellyttämä valvonta ja tutkiminen rajoittuvat tietoihin, jotka sisältävät velvoitteissa yksilöidyt erityiset seikat, ja koska niiden vastaavanlainen loukkaava sisältö ei edellytä palveluntarjoajalta itsenäistä arviointia vaan se voi käyttää automatisoituja tutkimistekniikoita ja -välineitä.”* Täydellistä vastaavuutta ei siis edellytetä, ja

kuten direktiivi edellyttää, oikeudenhaltijan tulee toimittaa tarvittavat tiedot 17 artiklan 4 kohdan b-alakohdan mukaisesti.

FiCom

Verkkosisällönjakopalveluita koskevan 6 a luvun laillisen käytön varmistamiseksi toteutettavia toimenpiteitä koskevan 55 f § 2 momentti, ”Automaattisia estämiskeinoja saadaan käyttää vain silloin, kun on suurella todennäköisyydellä oletettavissa, että kysymys on tekijän oikeuksia loukkaavasta suojatun teoksen välittämisestä yleisölle”, vaikuttaa olevan ristiriidassa DSM-direktiivin 17 artiklan kohtien 4 ja 8 sekä johdantokappaleen 62 periaatteiden kanssa. Myös Euroopan unionin tuomioistuin on asiassa C-401/19 - Puolan tasavalta v. Euroopan parlamentti ja Euroopan unionin neuvosto todennut, kuinka "verkkopalvelujen tarjoajille asetettu velvollisuus toteuttaa toimenpiteitä, joilla pyritään varmistamaan tekijänoikeuden noudattaminen niiden palveluja käytettäessä, voi tapauksen mukaan soittautua jopa tarpeelliseksi [---] jättää mainittujen palveluntarjoajien päätettäväksi määrittää tarkoitetun tuloksen saavuttamiseksi toteutettavat konkreettiset toimenpiteet, joten ne voivat päättää ottaa käyttöön toimenpiteet, jotka vastaavat parhaiten niiden käytettävissä olevia resursseja ja kapasiteettia ja jotka ovat yhteensoveltuvia sellaisten muiden velvollisuuksien ja haasteiden kanssa, joista niiden on huolehdittava harjoittaessaan toimintaansa” (ratkaisun kohta 75). Näin ollen 55 f § 2 mom tulee poistaa.

- Vastine:
  HE viittaa automaattisten estomenetelmien käyttöön siitä syystä, että voidaan todeta niiden olevan tarpeen palveluntarjoajan velvoitteiden tehokkaan toteutuksen kannalta. Silti on huolehdittava myös siitä, ettei niitä käytetä vastoin yleistä suodattamisen kieltoa.

55 g § Palveluntarjoajan velvollisuus tietojen antamiseen

EFFI

Ehdotetusta 55 g § tiedonantovelvollisuudesta tekijöille perusteluissa oleva maininta liikesalaisuuksista tosiasiallisesti vesittää tekijän oikeudet käytännössä.

- Vastine:
  Vasta käytäntö osoittaa, tapahtuuko lausunnonantajan arvio. Kaikki muu on väistämättä spekulointia. HE:n säännöskohtaisissa perusteluissa sivulla 118 on todettu: *”Annettavien tietojen tulisi olla riittävän täsmällisiä, jotta avoimuus tekijää kohtaan toteutuu, loukkaamatta kuitenkaan palveluntarjoajan liikesalaisuuksia. Tekijä ja palveluntarjoaja voivat sopia muun muassa siitä, millä tarkkuudella tietoja tulee antaa”* Kysymys on kahden eri oikeuden tasapainottamisesta, joka ei ole ainoalaatuista tai mahdotonta vaan käytännön elämässä usein tapahtuva tosiasia.

55 h § Valitus- ja oikeussuojamekanismi

Keskuskauppakamari

haluamme kiinnittää huomiota siihen, ettei verkkosisällönjakopalvelua saa asettaa tuomarin rooliin, sillä se aiheuttaisi suuren riskin sananvapauden toteutumiselle verkkomaailmassa.

- Vastine:
  Kyseessä on direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukainen nimenomainen velvoite. Ehdotetun 55 h §:n mukaisesti säädettäisiin palveluntarjoajan velvollisuudesta tarjota palvelun käyttäjälle ja tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle vaikuttavat ja nopeat keinot käsitellä erimielisyyksiä koskien yleisön pääsyn estämistä palvelun käyttäjän palveluun tallentamaan aineistoon tai aineiston poistoa. Näiden 55 h § mukaisten palveluntarjoajan vastuulle kuuluvien keinojen olisi mahdollistettava, että palvelun käyttäjä voi ennen pääsyn estämistä tai viimeistään sen yhteydessä antaa tekijälle tai hänen puolestaan toimivalle selvityksen niistä perusteista, joiden nojalla aineisto ei loukkaa tekijän tekijänoikeutta. Direktiivin mukaisesti olemassa on 55 k §:n mukainen oikeus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi sekä vaihtoehtoisena, ei-sitovana tienä 55 i §:n mukainen vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi. Tekijän tai hänen puolestaan toimivan olisi käyttäjän selvityksen saatuaan voitava vahvistaa vaatimuksensa estää yleisön pääsy aineistoon 55 c §:n 1 momentin 3 kohdan mukaisesti nopeasti ja tehokkaasti.

Kuluttajaliitto

Sääntelyn taustalla olevassa direktiivissä säädetään (17 artikla), että kun palveluntarjoajat yhteistyössä oikeudenhaltijoiden kanssa käsittelevät käyttäjien valituksia, jotka koskevat pääsyn estämistä käyttäjien palveluun tallentamiin aineistoihin, käyttäjien on voitava viedä tällaiset erimielisyydet puolueettomaan, tuomioistuinten ulkopuoliseen erimielisyyksien ratkaisumenettelyyn. Hallituksen ehdotuksessa päädytään esittämään asiantuntijaelintä menettelyksi erimielisyyksien ratkaisemiseksi (tekijänoikeuslaki 55 i §). Kuluttajaliitto pitää käyttäjien kannalta tärkeänä, että esityksen mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriö varmistaa käytettävien asiantuntijoiden esteettömyyden ja puolueettomuuden.

- Vastine:
  Hallituksen esityksen mukaisesti OKM nimeää tarpeellisen määrän puolueettomia asiantuntijoita. Nimeämismenettelyssä selvitetään asiantuntijan mahdolliset sidonnaisuudet ja puolueellisuus.

Lisäksi Kuluttajaliitto kiinnittää huomiota, että edellä mainitun oikeussuojakeinon käyttäminen on rajattu palvelun käyttäjiin, tällöin potentiaaliselle yleisölle ei ole tarjolla vastaavia oikeussuojakeinoja. Palvelun käyttäjä tulisi määritellä siten, että se koskisi myös potentiaalista käyttäjää ja yleisöä. Vaihtoehtoisen riidanratkaisuelimen lisäksi sama määrittelyongelma koskee asiaa koskevaa tekijänoikeuslain tuomioistuinmenettelyä (tekijänoikeuslaki 55 k §).

- Vastine:
  HE 55 h § kuuluu: ”*Palveluntarjoajan on otettava käyttöön tehokas ja nopea valitus- ja oikeussuojamekanismi, joka on palvelun käyttäjän saatavilla, kun on kysymys erimielisyyksistä, jotka koskevat käyttäjän palveluun tallentaman teoksen saannin estämistä tai sen poistamista”.* Oikeussuojakeinot ovat palvelun käyttäjän, eli aineistoa palveluun lataavan käytössä. Se, onko jonkun muun palvelun käyttäjän, kuin aineistoa sinne ladanneen henkilön voitava käyttää oikeussuojakeinoja, on jätetty direktiivissä auki. Direktiivin 66 johdantokappaleessa todetaan, *että* ”toimet, joita verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajat toteuttavat yhteistyössä oikeudenhaltijoiden kanssa, eivät saisi johtaa siihen, että estetään tekijänoikeutta loukkaamattoman sisällön saatavuus --*Tällaisten palveluntarjoajien toimet eivät siten saisi vaikuttaa käyttäjiin, jotka käyttävät verkkosisällönjakopalveluja voidakseen laillisesti ladata niihin sisältöä ja saada pääsyn tällaisissa palveluissa oleviin tietoihin.*”
  Tässä viimeisessä kohdassa mainitaan ne, joiden tulee saada pääsy *”palveluissa oleviin tietoihin”.*
  Pääsääntö on, että tarve oikeussuojakeinoille on niillä, joiden lataamaa sisältö estetään tai poistetaan palvelusta.

Kuluttajaliitto näkee, että vaihtoehtoisen riidanratkaisumenettelyn (55 i §) sekä tuomioistuin prosessin (55 k §) kanneoikeus tulisi olla myös käyttäjiä edustavalla taholla. Yksittäisen käyttäjän intressi saattaa olla niin pieni, ettei hänellä on tahtoa, osaamista taikka taloudellisia mahdollisuuksia viedä asiaa eteenpäin, vaikka yleinen oikeustila vaatisi asian ratkaisemista. Tämän vuoksi on tarkoituksenmukaista, että kollektiivia edustava taho pystyisi hyötymään tekijänoikeuslain mukaisista oikeussuojakeinoista. Tämä olisi linjassa edustajakannedirektiivin tausta-ajatusten kanssa, jota kautta pyritään varmistamaan yleisesti, että ryhmän etua valvovilla tahoilla on mahdollisuus edustaa ryhmää tuomioistuimessa.

- Vastine:
  Käyttäjä voi aina valtuuttaa käyttäjiä edustavan organisaation edustamaan häntä riidanratkaisuprosessissa tai tuomioistuimessa. Direktiivi ei ota laajemmin kantaa käyttäjien oikeusturvan toteutumiseen ryhmänä. Mainittu valitus- ja oikaisumekanismi tai vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely eivät saa estää käyttäjää tai ryhmäkanteella laajempaa joukkoa käyttäjiä viemästä asiaa oikeuteen. HE on siten edustajakannedirektiivin (edustajakannedirektiivin (EU) 2020/1828 soveltamisala on ryhmäkannelain soveltamisalaa merkittävästi laajempi ja viranomaisten lisäksi myös kuluttajien etuja ajavien järjestöjen tulee voida nostaa kanne) tavoitteen mukainen.
- HE edellyttää, että palveluntarjoajalla on käytännöt, joilla turvataan käyttäjän mahdollisuus käyttää teoksia rajoitussäännösten nojalla (mukaan lukien. sitaatti). Palveluntarjoajan vastuu syntyy, kun verkkotallennuspalvelun määritelmä täyttyy ja kun palvelun käyttäjä lataa palveluun sisältöä. On hyvin epätodennäköistä, että oikeudenhaltijat lähettäisivät merkitykselliset ja tarvittavat tiedot teoksista, jotka sisältyvät kirjallisiin tai audiovisuaalisiin teoksiin, joita ei ole tarkoitettu levitettäväksi yleisölle maksua vastaan, vaan, jotka toimivat mainoksena tai tiedotteena. Tällöin palveluntarjoaja ei voi seuloa ennakolta aineistoa siten, että sieltä voisi jokin tietty lause ”tarttua automaattiseen estomekanismiin”. Sen sijaan, jos kyseenomainen sisältö on ladattu palveluun ja tämän jälkeen oikeudenhaltija katsoo, että mainos on palvelussa laittomasti (esimerkiksi osana muuta av-sisältöä) olisi oikeudenhaltijan toimitettava riittävät tiedot teoksen tunnistamiseksi. Käytännössä olisi oltava selvyys mistä teoksesta, tai sen osasta on kysymys, jotta sisältö löytyy palvelusta.

- Esimerkit, missä tiettyjä kannanottoja tai kritiikkiä on pyritty poistamaan palveluista, löytyy ja nyt HE:n myötä palveluntarjoajille tulee nimenomaan velvoite varmistaa, ettei rajoitussäännösten mukaista käyttöä tai muuten oikeutettua käyttöä estetä. Käytännöt muodostuvat joustavasti mutta päämäärä on ehdoton. Kun lain voimaantulon jälkeen käyttäjälle tulee tieto, että palvelussa oleva sisältö on pyydetty poistettavaksi, olisi käyttäjälle viipymättä varattava mahdollisuus antaa perustelut käytölle, eli esim. arvostelu. Tämän jälkeen palveluntarjoajan olisi varattava tekijälle (oikeudenhaltijalle) mahdollisuus vastata perusteesta, jonka jälkeen palveluntarjoajan olisi tehtävä ratkaisu poistetaanko sisältö vai ei. Palveluntarjoajalla on siis toimintavelvoite niin tekijän kuin käyttäjänkin suuntaan. Arvioitavana on argumenttien uskottavuus, ei käytön laillisuus. Ratkaisun jälkeen, olisi joko tekijällä tai käyttäjällä mahdollisuus viedä asia edelleen vaihtoehtoiseen erimielisyyksien ratkaisumenettelyyn, jotka ylläpitää opetus- ja kulttuuriministeriö. Myös tätä prosessia koskee ripeysvaatimus. Viime kädessä on mahdollista nostaa kanne, hakea hyvitystä tai vahingonkorvausta.

55 i § Vaihtoehtoinen menettely erimielisyyksien ratkaisemiseksi

EFFI

Ehdotettu 55 i § vaihtoehtoisesta riidanratkaisumenettelystä on jälleen ongelmallinen sen ilmeisen hitauden vuoksi.

- Vastine:
  Vaihtoehtoinen riidanratkaisumenettely on ehdotettu otettavaksi käyttöön paitsi sen edullisuuden vuoksi asianosaisille (osapuolille ilmainen), myös sen vuoksi että ADR-mekanismit yleisesti ovat huomattavasti nopeampia kuin esimerkiksi varsinainen tuomioistuinmenettely.

Keskuskauppakamari

Miksei ole PRH instanssina 55 i §:ssa?

- Vastine:
  OKM esitti alun perin, että Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) olisi kyseistä menettelyä tarjoava viranomainen varsinaisten ratkaisusuositusten ollessa itsenäisten asiantuntijoiden vastuulla. PRH:lta asiaa tiedusteltiin ja asiasta neuvoteltiin myös työ- ja elinkeinoministeriön kanssa mukaan lukien poliittisella tasolla mutta näkemys oli, ettei kyseinen tehtävä sovellu patentti- ja rekisterihallituksen tehtäväksi.

55 j § Oikeus kohtuulliseen hyvitykseen

Audiovisual producers Finland - APFI, Kopiosto, Luovat ry, Gramex, IFPI, TTVK, Teosto, Näyttelijäliitto, Medialiitto, Mikko Alatalo, Tekijäfoorumi

Pykälässä säädettäisiin yhtäältä palvelun käyttäjän ja toisaalta palveluntarjoajan oikeudesta saada kohtuullinen hyvitys, mikäli pääsy teokseen verkkosisällönjakopalvelussa on pyydetty estämään tai teos on pyydetty poistamaan verkkosisällönjakopalvelusta ilman tekijänoikeuslakiin perustuvaa syytä. Velvollisuus maksaa hyvitys on tuottamuksesta riippumaton eli se voisi koitua maksettavaksi, vaikka oikeudenhaltija olisi tehnyt esto- tai poistopyynnön vilpittömässä mielessä. Hyvitys onkin näin ollen rangaistuksenluonteinen seuraus ja sen käytännön vaikutus ennen kaikkea ennaltaehkäisevä, toisin sanoen oikeudenhaltija ei uskalla valvoa oikeuksiaan siinä pelossa, että se joutuu hyvitysvelvolliseksi. Säännös ei myöskään perustu DSM-direktiiviin. Esityksen 55 j § tulisi poistaa.

Lakiesityksen 55 j §:ssä sälytetään siis tekijöille hyvitysvastuu verkkopalvelun suuntaan sellaisessa tilanteessa, että esto- tai poistopyyntö osoittautuisi jälkikäteen aiheettomaksi. Tämä tulisi siis jo olemassa olevan (55 k § 3) vahingonkorvausvelvollisuuden lisäksi.

Tuomion mukaan artiklan 17 kokonaisuudesta ei voida erottaa osia ilman että artiklan pääsisältö muuttuu. Kääntäen, sama pätee luonnollisesti myös toiseen suuntaan: sääntelyyn ei pidä myöskään lisätä DSM-direktiivin ulkopuolisia osia ilman että kokonaisuuden tasapaino järkkyy. On mahdollista, että nämä pykälät olivat varautumista siihen, että Puolan valitus menisi edes joiltain osin läpi. Koska se kaatui, niihin ei ole tarvetta.

- Vastine:
  Hyvitysvelvollisuus on olemassa sitä varten, jos osoittautuu, että oikeudenhaltijan vaatimus ei ole perustunut tekijänoikeuteen. Direktiivin 17.7 ja 17.9 sisältävät vahvat edellytykset varmistaa, ettei palveluntarjoajan käytännöt estä oikeutettua käyttöä. Jos tekijä tai oikeudenhaltija on antanut luvan teoksen käyttöön, ei esto- tai poistopyyntö voi kohdistua sopimuksen mukaiseen käyttöön, eikä siitä voida vaatia sen paremmin lisäkorvausta kuin hyvitystäkään.
- Voimassa oleva tekijänoikeuslaki sisältää vähäisemissä tapauksissakin määrättävän hyvityksen ja merkittävämmissä tapauksissa määrättävän vahingonkorvauksen välillä, joten HE seuraa jo olemassa olevaa systematiikkaa. Niin vahingonkorvaus kuin kohtuullinen hyvitys tulee voida joustavasti mitoittaa yksittäisiin tapauksiin. Voimassa oleva tekijänoikeuslain 57 § 1 momentti jo nykyisellään mahdollistaa hyvityksen muissa kuin tekijän taloudellisiin tai moraalisiin yksinoikeuksiin kuuluvissa tapauksissa, joten käsitteiden hämärtymistä ei tapahdu. Uudessa 55 j §:ssä säädetään kohtuullisesta hyvityksestä ja 55 k §:ssä muun muassa vahingonkorvauksesta.
- Jos tekijä tai oikeudenhaltija on antanut luvan teoksen käyttöön, ei esto- tai poistopyyntö voi kohdistua sopimuksen mukaiseen käyttöön, eikä siitä voida vaatia lisäkorvausta. Jos kyse on laissa säädetyistä rajoituksista tekijänoikeuteen, ei oikeudenhaltijalla tule olla mahdollisuutta vaatia palveluun ladatun sisällön estämistä ilman mahdollista hyvitysvelvollisuutta käyttäjälle. Tämä velvoite syntyy vasta, jos osoittautuu, että käyttö on ollut direktiivin mukaisesti laillista.
- Käytännössä valitun ratkaisun pitäisi vaikuttaa käyttäjien sananvapauden toteutumiseen sitä paremmin, mitä enemmän lupia on hankittu. Seulontaa tarvittaisiin siis vain siltä osin, kun lupia ei ole saatu.

- Hyvitys tuomittaisiin vasta tuomioistuimen toimesta ja sen taso asetetaan siten, mikä on olosuhteet huomioon ottaen kohtuullista. Niin vahingonkorvaus kuin kohtuullinen hyvitys tulee voida joustavasti mitoittaa yksittäisiin tapauksiin. Nämä lisävaatimukset johtuvat direktiivin edellytyksistä koskien laillisen käytön varmistamista, ei tuomiosta (jonka sisältöä ei lähdetty ennakoimaan).

EFFI

Ehdotettu 55 j § perusteettomasta estosta tai poistosta määrättävästä hyvityksestä on oikeansuuntainen ja tärkeä, mutta aivan riittämätön.

- Vastine:
  Kuten alla olevista lausunnoista ilmenee, ehdotettu ja jo olemassa oleva tekijänoikeuslaissa mainittu hyvitys herättää voimakkaita kannanottoja puolesta ja vastaan. Osalle pelkkä hyvityksen mahdollisuus on kestämätön, osalle riittämätön, se on ajatus. Joka tapauksessa se perustuu olemassa olevaan systematiikkaan, eikä vahingonkorvauksista tai hyvityksestä muutoinkaan säädellä direktiivissä vaan se jää kansallisen lainsäädännön varaan. Määrät tulee voida arvioida tapauksittain ja joustavasti, eikä kaikkea voi mikrotasolla säädellä lainsäädännössä. Se johtaa niin sanottuun ylisäätelyyn ja kangistaa yksittäistapauksiin tarvittavaa joustoa.

Kuluttajaliitto

Kuluttajaliitto on huolissaan kuluttajien oikeuksista tapauksissa, joissa kuluttajille merkityksellistä sisältöä poistetaan vedoten tekijänoikeuksiin, vaikkei tekijänoikeudellista perustetta ole olemassa. On käytetty esimerkkinä tilanteita, joissa siteerataan (laillisesti) yrityksen mainoslausetta ja kerrotaan, miksi se ei pidä paikkaansa. Jos mainoksen tuottaja saa tällaisen palautteen automaattisesti poistetuksi (vaikka vain tilapäisestikin) vetoamalla tekijänoikeuksiin, on tämä ongelmallista. Tämmöisessä tilanteessa palautteen julkituominen on tärkeää, jotta kuluttajat saavat tietää yrityksen markkinoinnin paikkansapitävyydestä, vaikka se tarkoittaisi, että joudutaan käyttämään mainossisältöä. On tärkeää, että asiattomiin poistopyyntöihin ja asiattomia poistopyyntöjä toteuttaviin toimiin voidaan puuttua sanktioin ja näkyville palauttamiseen on olemassa nopea prosessi.

- Vastine:
  HE edellyttää, että palveluntarjoajalla on käytännöt, joilla turvataan käyttäjän mahdollisuus käyttää teoksia rajoitussäännösten nojalla ml. sitaatti. Palveluntarjoajan vastuu syntyy, kun verkkotallennuspalvelun määritelmä täyttyy ja kun palvelun käyttäjä lataa palveluun sisältöä. On hyvin epätodennäköistä, että oikeudenhaltijat lähettäisivät merkitykselliset ja tarvittavat tiedot teoksista, jotka sisältyvät kirjallisiin tai audiovisuaalisiin teoksiin, joita ei ole tarkoitettu levitettäväksi yleisölle maksua vastaan, vaan, jotka toimivat mainoksena tai tiedotteena. Tällöin palveluntarjoaja ei voi kohdistaa ennakkoseulontaa aineistoon siten, että sieltä voisi jokin tietty lause ”tarttua automaattiseen estomekanismiin”. Sen sijaan, jos kyseenomainen sisältö on ladattu palveluun ja tämän jälkeen oikeudenhaltija katsoo, että mainos on palvelussa laittomasti (esimerkiksi osana muuta av-sisältöä) olisi oikeudenhaltijan toimitettava riittävät tiedot teoksen tunnistamiseksi. Käytännössä olisi oltava selvyys mistä teoksesta, tai sen osasta on kysymys, jotta sisältö löytyy palvelusta. Esimerkkejä, missä tiettyjä

kannanottoja tai kritiikkiä on pyritty poistamaan palveluista, löytyy ja nyt HE:n myötä palveluntarjoajille tulee nimenomaan velvoite varmistaa, ettei rajoitussäännösten mukaista käyttöä tai muuten oikeutettua käyttöä estetä.

- Käytännöt muodostuvat joustavasti mutta päämäärä on ehdoton. Kun lain voimaantulon jälkeen käyttäjälle tulee tieto, että palvelussa oleva sisältö on pyydetty poistettavaksi, olisi käyttäjälle viipymättä varattava mahdollisuus antaa perustelut käytölle, eli esim. arvostelu. Tämän jälkeen palveluntarjoajan olisi varattava tekijälle (oikeudenhaltijalle) mahdollisuus vastata perusteesta, jonka jälkeen palveluntarjoajan olisi tehtävä ratkaisu poistetaanko sisältö vai ei. Palveluntarjoajalla on siis toimintavelvoite niin tekijän kuin käyttäjänkin suuntaan. Arvioitavana on argumenttien uskottavuus, ei käytön laillisuus. Ratkaisun jälkeen, olisi joko tekijällä tai käyttäjällä mahdollisuus viedä asia edelleen vaihtoehtoiseen erimielisyyksien ratkaisumenettelyyn, jotka ylläpitää opetus- ja kulttuuriministeriö. Myös tätä prosessia koskee ripeysvaatimus. Viime kädessä on mahdollista nostaa kanne, hakea hyvitystä tai vahingonkorvausta.

55 k § Oikeus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi

EFFI

Kanneoikeus pitäisi olla myös viestin potentiaalisilla vastaanottajilla, näitä edustavilla järjestöillä kuten kuluttajajärjestöillä, ja joukkokanteen tai edustajakanteen pitäisi olla mahdollinen.

- Vastine: Lausunnossa mainitut mahdollisuudet menevät direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa tarkoitetun oikeussuojamekanismin saatavilla oloalan ulkopuolelle.

Google

Hallituksen esitys mahdollistaa sen, että käyttäjät voivat nostaa palvelun tarjoajaa vastaan kanteen, jolla se määrätään lataamaan tai saattamaan saataville sisältöä, joka on jo poistettu oikeudenhaltijan toimesta oikeudenhaltijan antaman tiedon perusteella siitä huolimatta, että palveluntarjoaja on muutoin noudattanut velvoitettaan toimia parhaansa mukaan.

- Vastine: HE:n säännöskohtaisten perustelujen sivulla 121 todetaan, että pykälällä pannaan tuomioistuinkäsittelyn osalta täytäntöön direktiivin 17 artiklan 9 kohdassa oleva viittaus siihen, että 55 i §:n mukainen menettely ei saa poistaa lainsäädännön tarjoamia muita oikeussuojakeinoja. direktiivillä ei siten ollut tarkoitus poistaa lainsäädännön mukaisia oikeussuojakeinoja asianosaisilta. Oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen on turvattu myös Euroopan unionin perusoikeusasiakirjan 47 artiklassa. 17 artiklan 9 kohdan loppu on myös palveluntarjoajan

suhteen merkittävä*: ”Erityisesti jäsenvaltioiden on varmistettava, että käyttäjät voivat kääntyä tuomioistuimen tai muun asiaankuuluvan oikeusviranomaisen puoleen vaatiakseen oikeutta käyttää tekijänoikeutta ja lähioikeuksia koskevaa poikkeusta tai rajoitusta. ”*

55 l § Säännösten pakottavuus

EFFI

Ehdotetussa 55 l §:ssä säädösten pakottavuudesta pitäisi erikseen kieltää myös ennakollinen sitoutuminen välimiesmenettelyyn. Mahdollisuudesta viedä asia oikeuteen ei direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaan voi sopimuksella tai vaihtoehtoisilla riidanratkaisumenetelmillä voi luopua.

- Vastine:
  Vastaus sisältyy jo lausumaan. : Mahdollisuudesta viedä asia oikeuteen ei direktiivin 17 artiklan 9 kohdan mukaan voi sopimuksella tai vaihtoehtoisilla riidanratkaisumenetelmillä voi luopua.

Ficom, Google

Verkkosisällönjakopalveluita koskevien säännösten pakottavuutta koskevan tekijänoikeuslain uuden 55 l §:n mukaan ”[s]iitä, mitä edellä tässä luvussa säädetään tekijän ja palvelun käyttäjän oikeuksista tai palveluntarjoajan velvollisuuksista, ei voida poiketa sopimuksilla”. Tämä poikkeaa yleisestä sopimusvapaudesta, joka on selkeästi turvattu myös direktiivissä. Euroopan unionin tuomioistuin korostaa aiemmin viitatussa ratkaisussaan C-401/19, kuinka ”oikeudenhaltijat voivat vapaasti määrittää, voidaanko niiden teoksia ja muita suojattuja aineistoja käyttää ja millä edellytyksillä niitä voidaan käyttää. Kuten kyseisen direktiivin johdanto-osan 61 perustelukappaleessa korostetaan, direktiivillä ei nimittäin loukata sopimusvapautta, eikä näillä oikeudenhaltijoilla näin ollen ole velvollisuutta myöntää teostensa käyttöä koskevia lupia tai lisenssejä verkkosisällönjakopalvelujen tarjoajille”. Aiemmin lainattu 55 l § ensimmäinen virke tulee siis poistaa.

- Vastine:
  HE perustuu tekijän aseman suojelemiseen. Kun kysymys on verkkosisällönjakopalveluista, jotka usein monikansallisten yritysten johtamina ovat sosiaalisen median palveluja, niiden tapaan kuuluu pyrkimys rajoittaa omaa vastuutaan sopimuksin. Nämä eivät direktiivin mukaan sitoisi käyttäjää.
- Ehdotettu 55 l § kuuluu: ”Siitä, mitä edellä tässä luvussa säädetään tekijän ja palvelun käyttäjän oikeuksista tai palveluntarjoajan velvollisuuksista, ei voida poiketa sopimuksilla. Sopimuksen ehto, jonka mukaan palvelun käyttäjä luopuu oikeudestaan vedota tässä laissa säädettyyn tekijänoikeuden rajoitukseen, ei sido palvelun käyttäjää.” Säännös ei sisällä yleistä sopimusvapauden rajoitusta, vaan rajoittaa sitä vain mainituissa erityistapauksissa pääasiassa käyttäjien laillisten ja direktiivissä nimenomaisten säädettyjen oikeuksien turvaamiseksi. Muista asioista kuten johdantokappaleessa 61 mainituista valtuutusten antamisesta tai lisensiointisopimusten tekemisestä voi edelleen sopia.

55 m § Soveltaminen eräisiin lähioikeuksiin

Effi, Google

Sisällytetyt viittaukset lain 49 § (luettelon ja tietokannan valmistajan lähioikeus) ja 49a § (valokuvaajan lähioikeus) tulisi poistaa, koska ne eivät perustu direktiiviin.

- Vastine:
  Direktiivin 17 artiklan 1 kohdan mukaisesti:" Jäsenvaltioiden on säädettävä, että verkkosisällönjakopalvelujen tarjoaja suorittaa tässä direktiivissä tarkoitetun yleisölle välittämisen tai yleisön saataviin saattamisen, kun se antaa yleisölle pääsyn käyttäjiensä palveluun lataamiin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin **tai muuhun suojattuun aineistoon.**" 49 ja 49 a § on siksi otettu viittaussäännökseen.

Medialiitto

Medialiitto pyytää, että lehtikustantajan suoja lisättäisiin 55 m §:ssä listattujen lähioikeuden suojien joukkoon, jotta myös lehtikustantajilla olisi yksiselitteinen oikeus edellyttää sosiaalisen median yhtiöiltä vastuullista toimintaa ja tarvittaessa puuttua somen käyttäjän lähipiiriä laajempaan lehtijulkaisujen käyttöön sosiaalisessa mediassa.

"Mitä tässä luvussa säädetään teoksesta, sovelletaan myös 45, 46, 46 a ja 48 §:ssä, 49 §:n 1 momentin 2 kohdassa ja 49 a §:ssä **sekä 50 §:ssä** tarkoitettuun lähioikeuden suojan kohteeseen."

Täydennyksellä voidaan varmistaa myös lehtikustantajille mahdollisuus tulevaisuudessa neuvotella uuden lehtikustantajan lähioikeuden nojalla sosiaalisen median palveluntarjoajayhtiöiden kanssa lehtijulkaisujen käytöstä somepalveluissa.

- Vastine:
  Kyseinen uusi lähioikeus on jätetty 6 a -luvun suojan ulkopuolelle siitä syystä, että sitä koskeva lähioikeus ei sovellu direktiivin mukaisesti *"yksittäisten käyttäjien lehtijulkaisun yksityiseen käyttöön eikä käyttöön, joka ei ole kaupallista".* Kyseinen 6 a-luku taas koskee yksinomaan tällaista ei-ammattimaista käyttäjien lataamaa sisältöä, jonka osalta säädetään uudenlaisesta oikeudellisesta lähtökohdasta, jossa palveluntarjoajan katsotaan tekevän tekijänoikeudellisesti relevantin teon, kun se antaa yleisölle pääsyn kyseiseen sisältöön. Lausunnosta ei aiheudu muutosta pykälätekstiin.

****